

τυγχάνει πάντοτε, ἂν δὲν ἀποθάνῃ προώρως. Ἡ ἐπιμονὴ αὐτῶν καὶ ἡ ἱκανότης τῆς συμμορφώσεως πρὸς τὰς περιστάσεις εἶναι μείζων τῆς πῶν Ἀρμενίων καὶ αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων. Οὐδεὶς ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ πειρασμὸς ἰδύμενος ἢ ἀποτρέψῃ τῆς ἐπιδιώξεως τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ τὸν Ἕλληνα, ὅστις μιμούμενος τοὺς ἑταίρους τοῦ Ὀδυσσεὺς φράσσει τὰ ὠτά του εἰς τὸ ἄσμα τῶν Σειρήνων¹. Οἱ ἵπποι τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι ἀκύρτοι ὡς οἱ τῶν Ἀγγλων καὶ τῆς Νορμανδίας, οὐδέποτε ὅμως ἀφηνιάζουν², ἀλλὰ βραδέως καὶ ἀσφαλῶς προχωροῦντες φθάνουσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Ἑλικῶνος, τὴν ἐπιπόνως καὶ εἰς τὰς αἴγας προσιτῆν.

Ἄλλ' οὐδὲ τεχνίτης ἔπαυσεν ὢν ὁ λαὸς οὐτάς, ὅστις κύπτων ὑπὸ ἀφόρητον ζυγὸν ἐξήκολούθει τὰ θαυμάζη τὴν ἀδραιότητα τοῦ κόσμου», ὡς ἔλεγεν ὁ Λεονάρδος Βίγκης, καὶ τὰ ἐκτιμᾷ κατ' ἀξίαν τὸ σύμμετρον σχῆμα τῶν δρέων του, τὴν διαύγειαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν στιλπνότητα τῆς θαλάσσης. Τὰ δημοτικὰ αὐτοῦ ἄσματα εἶναι πλήρη θειομασιῶν περιγραφῶν, τὴν δὲ λέξιν καλῶς³ προφέρει μεθ' ἑσῆς Ἰταλὸς περιπαθοῦς ἐμφράσεως τὰ bella, dolce, gentile. Ὁ ἱρατισμὸς τῶν γωρικῶν εἶναι ἐξαιρετικῶς φιλόκαλος, καὶ ἀποδίδεται καὶ σήμερον εἰς τὰ στολίδια ὅση

καὶ ἐπὶ Πλάτωνος σπουδαιότης. Πλὴν τούτου πάντες εἶναι μουσικοί. Μετὰ δύο ἢ τρεῖς αἰῶνας, ἀφοῦ πραγματοποιηθῇ ἡ μεγάλη ἰδέα, καὶ παράσχη ὁ θράμβος εἰς τοὺς Ἕλληνας ἄνεσιν καὶ εὐπορίαν, θέλουσι δωροφορήσει καὶ πάλιν ἀριστουργήματα εἰς τὴν Εὐρώπην, δροσίζοντες τὰ ἐξηραμένα χεῖλη τῶν ἡμετέρων ἐγγόνων εἰς διαυγῆ νάματα παιήσεως ἀληθοῦς. Ἀδυστάκτως πιστεύω ὅτι θέλει ἀναζῆσει ὁ λαὸς τοῦ Φειδίου καὶ Σοφοκλέους, ἀφοῦ οὐδέποτε ἐξέλιπεν ὁ λαὸς τοῦ Ἀριστοφάνους . . . .

Ἄνακεφαλαίων τὰς σημειώσεις ταύτας δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι ὡς ἐπρώτευσαν οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς εὐφυίας αὐτῶν ἐν τῷ παλυθεικῷ κόσμῳ, οὕτω ὑπερπηδῶντες διὰ τῆς αὐτῆς εὐφυίας τὰ ἐπιπροσθούνητα προσκόματά θέλουσι πρώτευσαι καὶ πάλιν ἐν Ἀνατολῇ. Ἡ ἥθικὴ αὐτῶν ἐνδεῖα ἔσται ἴσως πλεονέκτημα κατὰ τὸν φιλετικὸν ἀγῶνα, ἐπιτρέπουσά ν' ἀγωνισθῶσιν ὑπὲρ πληρώσεως τῶν πόθων αὐτῶν μετὰ πολὺ μείζονος εὐστροφίας ἢ ἂν ἔφερον ἐπ' ὤμων τὰ βαρῆ φορτίον τῆς σαζωνικῆς ἰδέας τοῦ καθήκοντος¹. Ἀφοῦ δὲ νικῆσωσιν ὀριστικῶς καὶ ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἀνασθῆῃ, οἱ πολῖται αὐτῆς ἔχουσιν ἀρκούσαν νοημοσύνην ὅπως ἀνακαλύψωσιν, ὅτι αὐτὰ τὸ συμφέρον ἐπιβάλλει αὐταῖς νὰ γείνωσιν τέλος πάντων τίμιος καὶ φιλαλήθεις².

[Ἐπειτα συνέχεται.]

E. Δ. Ροΐαης

1. Πολὺ φοβούμεθα ὅτι δλόκληρος ἡ ἀνωτέρω φράσις περὶ τῆς ἀπερισπάστου ἐπιμονῆς τῶν Ἑλλήνων, ἀνωτέρας καὶ τῆς ἰουδαϊκῆς, ἐγγράφη μόνον καὶ μόνον χάριν τῆς ἐν τέλει κλασσικῆς ἀναμνήσεως. Σ. Μ.

2. Ὡς εἰς τοὺς ἀνθρώπους οὕτω καὶ εἰς τὰ ζῶα τῆς Ἑλλάδος ἀποδίδει ὁ συγγραφεὺς ἐκεῖνα ἀκριβῶς τὰ ἐλαττώματα καὶ προτερήματα, ἅτινα δὲν ἔχουσι. Πασίγνωστον εἶναι ὅτι τὸ μέγιστον καὶ συνηθέστατον ἐλαττώμα τῶν ἐλληνικῶν ἵππων εἶναι ἡ διάθεσις πρὸς ἀφηνιάσιν ἢ, ὡς συνήθως λέγεται, «τὸ βαρουκέφαλον», τοῦ ὁποίου λαθῶν πείραν ὁ Ἀβὸν ἰσχυρίζεται, ὅτι ἕνεκα τοῦτου ὀνομάζονται οἱ ἵπποι ἐν Ἑλλάδι ἄλογα, ἦτοι deraisonables. Σ. Μ.

3. Ὁ συγγραφεὺς, τρέχων καὶ πάλιν κατόπιν παρομοιώσεως, ἀγνοεῖ, φαίνεται, ὅτι ἡ λέξις καλῶς μετέβαλε σημασίαν ὥστε ἂν τῷ ὄντι προφέρει αὐτὴν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς μετὰ τοσαύτης περιπαθοῦς ἐμφράσεως, ὅπερ δὲν ἔτυχεν ἡμεῖς νὰ παρατηρήσωμεν, τοῦτο ἤθελε σημαίνει, οὐχὶ ὅτι εἶναι τεχνίτης, ἀλλ' ἐκτιμητῆς τῆς ἀγαθότητος καὶ δικαιοσύνης, πρὸς τὴν παριστᾷ αὐτὸν ὁ κ. Ρεϊνάχ τρέφοντα ἀπὸ τῶν μυθολογικῶν χρόνων μέχρι σήμερον ἀκατανίκητον ἀντιπάθειαν. Ἄλλ' ὡς ἴσως παρετήρησεν ἡδη ὁ ἀναγνώστης, ὅσα ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους τοῦ βιβλίου του λέγει ὁ συγγραφεὺς, ἀποδεικνύουσιν ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον τῶν ὅσα θέλει νὰ εἶπῃ. Σ. Μ.

ANΕΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μυθιστόρημα Ἐκτόρος Μαλὸ βραβευθὲν παρὰ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Μετάφρασις Α. Ρ. Ραγκαβῆ].

Συνέχεια: ἰδὲ σελ. 211, 230, 260

Εἰς τὸν ποταμὸν.

«Ὅταν δ' ἐπέστρεψα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, βαρεῖαν ἔχων τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐρυθροῦς, εὔρον παρὰ τὴν αὐλαίαν θύραν τὸν ξενοδοχοῦντα.

1. Ἄν ἡ γερμανικὴ ἰδέα τοῦ καθήκοντος εἶναι βάρος ἐν τῷ ἀγῶνι, πρὸς μόνον τοῦ θώρακος τὸ βάρος δύναται νὰ παραβληθῇ, ὅπερ οὐδόλως ἐκώλυσε τοὺς Γερμανοὺς νὰ φθάσωσι μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος μέχρι Παρισίων. Πολὺ δὲ φοβούμεθα ὅτι οὐδὲ κατὰ ἐν βῆμα θέλουσι δυναθῆναι οἱ Ἕλληνες νὰ προσεγγίσωσιν εἰς τὸν σκοπὸν αὐτῶν, πρὶν ὑποτάξωσιν τὴν φάχιν τῶν εἰς τὸ φορτίον τοῦ καθήκοντος. Σ. Μ.

2. Ἀγνοοῦμεν ποίαν ἐντύπωσιν θέλει προξενήσει τοῖς Γάλλοις τὸ εἶδος τοῦτο ἀπολογίας, εἰς ἡμᾶς ὅμως ἐνθυμίζει τὴν τοῦ συνηγόρου τοῦ Σπανοῦ, παραστήσαντος τοῖς δικασταῖς, ὅτι ὁ πελάτης αὐτοῦ διέπραττεν ὅπως οὐκ ἀνηθικούς πράξεις ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ νὰ πλουτήσῃ καὶ νὰ ζήσῃ ἔπειτα ὡς τίμιος καὶ ἀγαθὸς οἰκογενειάρχης, ὡς καὶ ἔπραξεν ἅμα ἀποκοιτήσας τὴν ἀρκούσαν πρὸς τοῦτο περιουσίαν. Σ. Μ.

δόχον, ὅστις μὲ ἠτένισεν ἐπὶ χρόνον μακρόν.
 — Ἐν ᾧ δ' ἔμελλον νὰ διέλθω διὰ νὰ προφθάσω
 τοὺς κύνας, μοι ἀπέτεινε τὸν λόγον.

— Λοιπόν; μοι εἶπεν, ὁ κύριός σου;

— Κατεδικάσθη.

— Εἰς πόσον;

— Εἰς δύο μηνῶν φυλακὴν.

— Καὶ πόσον πρόστιμον;

— Ἐκατὸν δραχμῶν.

— Δύω μῆνας, ἑκατὸν δραχμάς, ἐπανέλαβε
 δις ἢ τρίς.

— Ἦθέλησα νὰ προχωρήσω, ἀλλὰ καὶ πάλιν μὲ
 δέικοφε.

— Καὶ τί θὰ κάμης τούτους τοὺς δύο μῆνας;

— Δὲν ἤξεύρω, κύριε.

— Ἄ! δὲν ἤξεύρεις. ἔχεις χρήματα, πι-
 στεύω, νὰ ζήσης καὶ νὰ θρέψῃς τὰ ζῶά σου;

— Ὁχι, κύριε.

— Τότε λοιπὸν ἐλπίζεις ὅτι ἐγὼ θὰ σὲ τρέφω.

— Ὁχι, κύριε· τίποτε δὲν ἐλπίζω.

— Οὐδὲν ἀληθέστερον. Παρ' οὐδενὸς τίποτε δὲν
 ἤλπίζω.

— Καὶ ἔχεις, φίλτατε, δίκαιον, ἐξηκολούθη-
 σεν ὁ ξενοδόχος. Ὁ κύριός σου μοι χρεωστέι
 πολλὰ χρήματα ἤδη, καὶ δὲν ἠμπορῶ δύο μῆ-
 νας νὰ προκαταβάλω διὰ σέ, χωρὶς νὰ ἤξεύρω
 ἂν ὡς τέλους θὰ πληρωθῶ. Πρέπει ν' ἀναχω-
 ρήσης.

— Ν' ἀναχωρήσω; καὶ ποῦ θέλετε νὰ ὑπάγω,
 κύριε;

— Ἄ! δὲν εἶναι τοῦτο ἐδική μου φροντίς,
 Δὲν εἶμαι πατήρ σου, καὶ οὔτε κύριός σου δὲν
 εἶμαι. Πῶς θέλεις νὰ σὲ κρατήσω;

— Ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἔμεινα ἐν ἀμυχανία. Τί νὰ
 εἰπῶ; Ὁ ἄνθρωπός εἶχε δίκαιον. Διατί νὰ μὲ
 κρατήσῃ εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν του; Τί τῷ ἤμην;
 Στενοχωρία καὶ βάρος.

— Ἐμπρός, φίλτατε. Ἄβε τοὺς σκύλους σου
 καὶ τὸν πίθηκά σου, καὶ δεῖξέ με τὴν ράχιν σου.

— Ἐννοεῖται ὅτι ἐν ἀποφυλακισθῆν, θὰ ἔλθῃ καὶ τὸν
 λάβῃ, καὶ τότε θὰ λογαριασθῶμεν.

— Ἡ λέξις αὕτη μοι ἐνέπνευσε μίαν ἰδέαν, καὶ
 ἐνόμισα ὅτι εὗρον τὸν τρόπον τοῦ νὰ μείνω εἰς
 τὸ ξενοδοχεῖον.

— Ἀφ' οὗ, εἶπον, ἔχετε τὴν βεβαιότητα ὅτι
 τότε θὰ λογαριασθῆτε, ἀφήσατέ με νὰ μείνω ὡς
 τότε ἐδῶ, καὶ προσθέτετε τὰ ἐξοδά μου εἰς τὸν
 λογαριασμόν.

— Αὕτη εἶναι ἡ ἰδέα σου, φίλτατε; Ὁ κύ-
 ριός σου ἠμπορεῖ νὰ μοι πληρώσῃ τινὰς ἡμέρας
 δύο μῆνας ἅμως, εἶναι ἄλλο πρᾶγμα.

— Ὁὰ τρώγω ὀλίγον, ὅσον θέλετε νὰ μοι δί-
 δετε.

— Καὶ τὰ ζῶα; Ὁχι, ἄκουσε! πρέπει νὰ φύ-
 γῃς. Ὁὰ εὗρης νὰ ἐργασθῆς καὶ νὰ κερδήσῃς τὴν
 τρεφὴν σου εἰς τὰ χωρία.

— Ἀλλὰ ποῦ θέλετε, κύριε, νὰ μ' εὗρῃ ὁ κύ-
 ριός μου ὅταν θ' ἀποφυλακισθῇ; Ἐδῶ θὰ ἔλθῃ
 νὰ μὲ ζητήσῃ.

— Ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἠμπορεῖς νὰ ἔλθῃς ὀπί-
 σω. Ἔως τότε πήγαινε νὰ κάμῃς περίπατον δύο
 μηνῶν εἰς τὰ χωρία, εἰς τὰς πόλεις τῶν λουτρῶν,
 εἰς Βαγνέρας, εἰς Κωτερεῖς ἢ εἰς Λουζ. Ἐκεῖ ἠμ-
 πορεῖς νὰ κερδήσῃς;

— Καὶ ἂν μοι γράψῃ ὁ κύριός μου;

— Ὁὰ σοὶ φυλάξω τὸ γράμμα του.

— Ἄλλ' ἂν δὲν τὸν ἀποκριθῶ;

— Αἶ! ἤξεύρεις; Μ' ἐζάλισες. Σ' εἶπα νὰ
 φύγῃς. Πάστρευσέ με τὴν γωνιάν, καὶ μὴ πα-
 σπατεύῃς. Σοὶ δίδω πέντε λεπτά· ἂν σ' εὗρω ἀ-
 κόμη ὅταν θὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν αὐλήν, κακὰ
 θὰ τελειώσωμεν.

— Ἦσθάνθην τότε ὅτι ματαία ἦτον πᾶσα ἀντί-
 στασις, καὶ ἔπρεπεν, ὡς εἶπεν ὁ ξενοδόχος, νὰ
 παστρεύσω τὴν γωνιάν.

— Εἰσῆλθον ἐπομένως εἰς τὸν σταυρὸν, ἐπῆρα
 τοὺς κύνας καὶ τὸν Καρδούλην, ἔδεσα τὸν σάκ-
 κον μου, ἐπέρασα εἰς τὸν ὄμιον τὸν τελαμώννα
 τῆς ἀρπῆς μου, καὶ ἐξῆλθον τοῦ ξενοδοχείου.

— Ὁ ξενοδόχος ἦτον εἰς τὴν θύραν διὰ νὰ μὲ
 ἐπιτηρήσῃ.

— Ἄν σ' ἔλθῃ γράμμα, μοι ἐφώνησε, θὰ σοὶ
 τὸ φυλάξω.

— Ἐγὼ δ' ἔσπευδον νὰ ἐξέλθω τῆς πόλεως, διότι
 οἱ κύνες μου δὲν εἶχον φίμωτρα, καὶ τί θ' ἀπε-
 κοινόμεν ἂν ἀπῆντων ἀσυνομικόν τινα κλητῆρα;

— Ὅτι δὲν εἶχον χρήματα ν' ἀγοράσω φίμωτρα;

— Ἦτον ἡ ἀλήθεια, διότι ὁ κόλπος μου περιεῖχε
 μόνον ἔνδεκα διώβολα, καὶ ἡ ποσότης αὕτη δὲν
 ἤρκει διὰ τοιαύτην ἀγοράν. Δὲν θὰ μ' ἐπρῶσω-
 πακράτουν κ' ἐμέ; Καὶ τότε, ὁ κύριός μου νὰ
 εἶναι εἰς τὴν φυλακὴν, ἐγὼ νὰ εἶμαι εἰς τὴν φυ-
 λακὴν, τί θὰ ἐγίνοντο οἱ κύνες καὶ ὁ Καρδού-
 λης; Εἶχον γίνεαι διευθυντῆς οἰκίας, οἰκογενει-
 ἀρχῆς, ἐγὼ ὁ παῖς ὁ ἀνευ οἰκογενείας, καὶ ἡ-
 σθανόμεν τὴν εὐθύνην μου.

— Καὶ τοὶ ταχεῶς περιπατοῦντες, οἱ κύνες ἠ-
 γειρον τὴν κεφαλὴν πρὸς ἐμὲ, καὶ μὲ ἠτένιζον
 δι' ὕφους μὴ δεομένου λέξεων ἵνα ἐννοηθῇ, καὶ
 λέγοντες ὅτι πεινώσι.

— Ὁ Καρδούλης, ἀπὸ τοῦ σάκκου μου, ὅπου ἐ-
 κάθητο εἰς τὴν ράχιν μου, μ' ἔσυρεν ἐνίστε ἐκ
 τοῦ αὐτίου διὰ νὰ μὲ βιάζῃ νὰ στραφῶ πρὸς
 αὐτόν. Τότε δ' ἔξυνη τὴν κοιλίαν του διὰ σχή-
 ματος οὐχ ἦτον ἐκφραστικῶς τοῦ βλέμματος
 τῶν κυνῶν.

— Καὶ ἐγὼ ἐπίσης ἐδυνάμην νὰ εἰπῶ ὅτι πεινώ,
 διότι ὡς ἐκεῖνοι καὶ ἐγὼ δὲν εἶχον προγευθῆ.
 Ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος;

— Τὰ ἔνδεκά μου διώβολα δὲν ἤρκουν νὰ μᾶς
 δώσουν πρόγευμα καὶ γεῦμα· ἀνάγκη πᾶσα ἐπο-
 μένως νὰ φάγωμεν ἄπαξ, κατὰ τὸ μέσον τῆς
 ἡμέρας εἰς ἀντικατάστασιν τῶν δύο.

Τὸ ξενοδοχεῖον, ὅπου ἐμένομεν καὶ ὅθεν εἶχομεν ἀποβληθῆ, ἔκειτο εἰς τὸ προάστειον τοῦ ἀγ. Μιχαήλ, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Μορπελλιέρου. Ἐπομένως ταύτην τὴν ὁδὸν ἀναγκαιῶς ἐτρέπημεν.

Σπεύδων νὰ ἐγκαταλείψω πόλιν ὅπου ἐδυνάμην ν' ἀπαντήσω φύλακας τῆς ἀστυνομίας, δὲν εἶχον λάθει τὸν καιρὸν νὰ ἐρωτήσω ποῦ οἱ δρόμοι φέρουσιν. Ὁ, τι ἤθελον, ἦτον νὰ μὲ μακρύνωσι τῆς Τολώσης. Τὰ λοιπὰ μοι ἦσαν ἀδιάφορα. Οὐδὲν συμφέρον εἶχον νὰ διευθυνθῶ πρὸς μίαν χώραν μᾶλλον παρά εἰς ἄλλην, διότι εἰς ὅλας θὰ μοι ἐζήτουν χρήματα διὰ νὰ μᾶς δώσασαι τροφὴν καὶ κατάλυμα. Καὶ ἀκόμη τῆς κατοικίας τὸ ζήτημα δὲν ἦτον τὸ σπουδαιότερον, διότι ἡ ἐποχὴ τοῦ χρόνου ἦτον θερμῆ, καὶ μᾶς ἐπέτρεπε νὰ κοιμώμεθα εἰς τὸ ὑπαιθρον, ὑποκάτω δένδρου ἢ πλησίον τειχίου.

Ἄλλ' ἡ τροφὴ; Νομίζω ὅτι ἐπεριπατήσαμεν περὶ τὰς δύο ἄρας, χωρὶς νὰ τολήσω νὰ διακόψω τὴν πορείαν ἡμῶν· ἀλλ' ὅμως οἱ κύνες μοι ἀπήλυθον βλέμματα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἰκετικά, ἐν ᾧ ὁ Καρδούλης μοι ἔσυρε τὸ αὐτίον καὶ ἐξύνετο τὴν κοιλίαν ἰσχυρῶς καὶ πάντοτε ἰσχυρότερον.

Τέλος ἐνόμισα ὅτι ἐμακρύνθημεν ἱκανῶς τῆς Τολώσης, ὥστε νὰ μὴ διατρέχω κίνδυνον πλέον, ἢ τοῦλάχιστον ὥστε νὰ δύναμαι ν' ἀποκριθῶ ὅτι θὰ βάλω τὴν ἐπαύριον φίμωτρα εἰς τοὺς κύνας μου, ἂν τοῦτο μοι ἀπηρτεῖτο, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ πρῶτον ἀρτοποιεῖον.

Ἐκεῖ ἐζήτησα νὰ μοι δώσωσι μίαν καὶ ἡμίσειαν λίτραν ἄρτου.

— Ὁ ἀγοράσης ψωμίον δύο λιτρῶν, εἶπεν ἡ ἀρτοπῶλις. Πολὺ δὲν εἶναι διὰ τὸ θηριοτροφεῖόν σου. Πρέπει νὰ φάγουν τὰ δυστυχεῖ ζῶα.

Βεβαίως πολὺ δὲν ἦτον διὰ τὸ θηριοτροφεῖόν μου ἄρτος δύο λιτρῶν, διότι, χωρὶς νὰ ὑπολογίσω τὸν Καρδούλην, ὅστις δὲν ἔτρωγε μεγάλα τεμάχια, εἰς ἕκαστον ἡμῶν ἀνελόγει ἡμίσεια λίτρα.

Τοῦ ἄρτου τότε ἐπωλεῖτο δέκα ὀβολοὺς ἢ λίτρα, καὶ ἂν ἠγόραζον δύο λίτρας, θὰ ἔπρεπε νὰ δώσω εἴκοσι ὀβολοὺς, ὥστε, ἐπειδὴ ὅλη ἡ περιουσία μου ἦτον ἑνδεκα διώβολα, θὰ μοι ἔμενον μόνον δύο ὀβολοί.

Φρόνιμον λοιπὸν δὲν μοι ἐφαίνετο νὰ ἐκτραπῶ εἰς τοιαύτην ἀπωτείαν, χωρὶς νὰ ἔχω τὴν ἐπαύριον ἐξησφαλισμένην. Ἀγοράζων δὲ μίαν λίτραν καὶ ἡμίσειαν, ἐπὶ τιμῇ ἑπτὰ διωβόλων καὶ τριῶν λεπτῶν, θὰ εἶχον καὶ διὰ τὴν ἐπαύριον τρία διώβολα καὶ δύο λεπτά, ὅσα θὰ μᾶς ἐμπόδιζον ν' ἀποθάνωμεν τῆς πείνης, περιμένοντές τινα περιστάσιν τοῦ νὰ κερδήσω πινὰ χρήματα.

Ταχέως ὑπελόγησα ταῦτα, καὶ εἶπον εἰς τὴν ἀρτοπῶλιδα μετὰ τόνου ὃν προσεπάθουν νὰ κά-

τάστησω εὐσταθῆ, ὅτι μοι ἴσκει μιά λίτρα καὶ ἡμίσεια, καὶ ὅτι τὴν παρακάλουν νὰ μὴ κόψῃ περισσώτερον.

— Καλὰ, καλὰ, μοι ἀπεκρίθη. Καὶ ἐξ ἄρτου ἐξ λιτρῶν, ἦν ἄριστα θὰ ἐτρέγομεν ὀλόκληρον, μοι ἔκοψε τεμάχιον ὅσον ἐζήτουν, καὶ τὸ ἔθηκεν εἰς τὴν ζυγαρίαν, ἦν ἐκτύπησεν ἐλαφρῶς.

— Εἶναι ὀλίγον πρόσβαρον, μοι εἶπεν. Ἄς εἶνε διὰ τὰ δύο λεπτά. Καὶ ἐβρίφη τὰ ὀκτώ μου διώβολα εἰς τὸ συμπάριόν της.

Εἶδον ἐνίοτε ἀνθρώπους νὰ μὴ θέλουν νὰ λάβουν τὰ λεπτά, ὅσα τοῖς ἀπεδίδοντο, λέγοντες ὅτι δὲν ἠξεδύρουν τί νὰ τὰ κάμουν. Ἐγὼ δὲν θὰ ἠρνούμην τὰ δύο ἐκεῖνα· δὲν ἐτόλμησα ὅμως νὰ τὰ ζητήσω, καὶ ἐξῆλθον χωρὶς τίποτε νὰ εἶπω, σφίγγων τὸν ἄρτον εἰς τὴν μασχάλην μου.

Οἱ κύνες, περιχαρεῖς, ἐπήδων πριγύρω μου, καὶ ὁ Καρδούλης μοι ἔσυρε τὴν κόμην, ἐκπέμπων μικρὰς φωνάς.

Μακρὰν δὲν ἐπήγαμεν.

Ἄμα ἀπηντήσαμεν τὸ πρῶτον δένδρον εἰς τὴν ὁδόν μας, ἐστήριξα εἰς τὸν κορμόν του τὴν ἄρπαν μου, καὶ ἐξηπλώθην εἰς τὰ χόρτα, οἱ δὲ κύνες ἐκάθησαν ἀπέναντί μου, ὁ Κάπης εἰς τὴν μέσσην, δεξιῶς τοῦ ἡ Δόλση, ἀριστερῶς τοῦ ὁ Ζερβίνος· ὁ δὲ Καρδούλης, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἀπαυδήσει ἐκεῖνος, ἔμεινεν ὀρθιος, θέλων νὰ εἶν' ἑτοιμος νὰ κλέπτῃ τὰ τεμάχια ὅσα τῷ ἤρσσκον.

Ἦτον δὲ ἡ εἰς τεμάχια κλάσις τοῦ ὀλίγου μου ἄρτου πρόβλημα δυσχερὲς καὶ σπουδαῖον. Τὸν διήρσα λοιπὸν εἰς πέντε ὅσον ἐνεδέχεται ἰσότερα μέρη, καὶ διὰ νὰ μὴ σκορπίζεται ματαιῶς, τὸν διένεμον εἰς φέτας μικράς, ὥστε ἕκαστος ἐλάμβανε κατὰ σειράν τὴν μερίδα του ἀλληλοδιαδόχως.

Ὁ Καρδούλης, ὅστις ἐχρειάζετο ὀλιγωτέραν τροφὴν παρά ἡμεῖς, εἶχε τὴν καλλίτεραν τύχην, καὶ δὲν ἐπέινα πλέον, ἐν ᾧ ἀκόμη ἡμεῖς ἐλιμώττομεν· δι' ἃ λαβὼν ἐκ τῆς μερίδος τοῦ τρία μικρὰ τεμάχια, τὰ ἐφύλαξα ἵνα τὰ δώσω μετὰ ταῦτα εἰς τὰ κυνάρια. Ἐπερίσσευσαν δὲ εἰσέτι τέσσαρα τοιαῦτα τεμάχια ἀκόμη, καὶ ταῦτα διενεμήθημεν ἡμεῖς, εἰς συμπλήρωμα τῆς ἐστιάσεως καὶ ἐπιδόρπιον.

Εἶ καὶ τὸ συμπόσιον οὐδαμῶς εἶχε τὸν χαρακτῆρα τῶν προκαλούντων εἰς ἀγορεύσεις, οὐχ ἦττον ὅμως μοι ἐφάνη ὅτι εἶχεν ἐπιστῆ ἢ στιγμή, καθ' ἣν ἔπρεπε ν' ἀποτείνω τινὰς λέξεις εἰς τοὺς συντρόφους μου. Ἐθεώρουν ἑμαυτὸν φυσικῶ τῷ λόγῳ ὡς ἀρχηγόν των, ἀλλὰ δὲν ἐφρόνουν ὅτι τόσον ὑπερέχω αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ ἔχω ἀνάγκην νὰ φέρω εἰς γινῶσιν των τὰς σπουδαίας περιστάσεις ἐν αἷς ἡμεῖα.

Ὁ Κάπης εἶχεν ἀναμφιβόλως ἐννοήσει τὴν πρόθεσίν μου, διότι εἶχε προσηλώσει τοὺς με-

γάλους, νοήμονας και ἀγάπην ἐκφράζοντας δὲ φθαλμούς του εἰς τοὺς ἐδικούς μου.

— Ναι, φίλτατε Κάπη, εἶπον, ναι, φίλτατη Δόλση, και σεῖς Ζερβίνε και Καρδούλη, ναι, ἀγαπητοί μου σύντροφοι, ἔχω κακὴν εἶδησιν νὰ σὰς ἀναγαγέλω. Ὁ κύριος ἡμῶν θὰ μείνῃ δὺμ μῆνας μακράν μας.

— Οὐά! ἐφώναζεν ὁ Κάπης.

— Βεβαίως τοῦτο λυπηρὸν εἶναι, πρῶτον μὲν δι' αὐτὸν, ἔπειτα ὅμως και δι' ἡμᾶς. Ἐσεῖνος μᾶς ἔτρεφε, και ἐν ἀπουσίᾳ του θὰ εὐρεθῶμεν εἰς δευνοτάτην θέσιν. Χρήματα δὲν ἔχομεν.

Τὴν λέξιν ταύτην ἀκούσας ὁ Κάπης, ἦν ἐγνώριζεν ἀρίστα, ὠρθώθη εἰς τοὺς ὀπισθίους του πόδας, και ἤρχισε νὰ περιπατῆ περίξ, ὡς ἂν περιέφερε τὸν δίσκον εἰς τὴν «ἀξιότιμον ἐμήγυριν».

— Θέλεις νὰ δώσωμεν παραστάσεις; ἐξήκολούθησα. Εἶναι βεβαίως ἀρίστη συμβουλή· ἀλλὰ θὰ ἔχωμεν και εἰσπράξεις; Ἰδοὺ τὸ κύριον. Ἄν δὲν ἐπιτύχωμεν, ἤξεύρετε ὅτι ἔχομεν μόνον ἐξ ὀβολούς. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη περιουσία μας. Πρέπει λοιπὸν νὰ σφίξωμεν τὴν κοιλίαν μας. Και ἐπειδὴ τὰ πράγματα οὕτω διάκεινται, ἐλπίζω ὅτι θὰ ἐνοήσητε τὴν σοβαρότητα τῶν περιστάσεων, και ὅτι, ἀντὶ νὰ κάμνητε ἀνοησίας, θὰ μεταχειρισθῆτε ὅλον τὸ πνεῦμά σας ὑπὲρ τῆς ἐταιρίας. Σὰς ζητῶ εὐπείθειαν, ἐγκράτειαν και καρτερίαν. Ἄς συμπυκνώσωμεν τὰς σειράς ἡμῶν, και ἔχετε πεποιθήσιν ἐπ' ἐμὲ ὡς και ἐγὼ πεποιθα ἐφ' ὑμᾶς.

Ἄν τολμῶ νὰ διίσχυρισθῶ ὅτι οἱ σύντροφοί μου ἐνόησαν πάσας τὰς καλλονας τῆς αὐτοσχεδίου μου ἀγορεύσεως, ἀλλὰ βεβαίως ἠσθάνθησαν τὰς γενικὰς αὐτῆς ιδέας. Ὡς ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἤξευρον ἥδη ὅτι σπουδαῖόν τι συμβαίνει, και περιέμενον παρ' ἐμοῦ τὴν ἐξήγησιν. Και ἂν δὲν ἐνόησαν ὅσα τοὺς εἶπον, νύχαριστήθησαν ὅμως ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς μου, και μοὶ τὸ ἀπέδειξαν διὰ τῆς προσοχῆς των.

Ἀέγων δὲ «προσοχῆς των», ἐνοοῦ τὴν τῶν κυναρίων, διότι εἰς τὸν Καρδούλην ἦτον ἀδύνατον νὰ τηρήσῃ ἐπὶ πολὺ τὸ πνεῦμά του προσηλωμένον εἰς τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον. Ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἀγορεύσεώς μου μὲ ἤκουσε μετ' ἐνδείξεων ζωηροτάτου ἐνδιαφέροντος· ἀλλὰ μὲ τὰς εἰκοσι περίπου πρώτας λέξεις μου εἶχε πικρήσει εἰς τὸ δένδρον, οὗ τὸ φύλλωμα μᾶς ἐσκίαζε, και δισεκέδαζε μεταπηδῶν ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον και αἰωρούμενος εἰς αὐτούς. Ἄν τοιαύτη προσβολὴ μοὶ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Κάπη, τοῦτο θὰ προσεβάλλε βεβαίως τὴν φιλοτιμίαν μου· ἀλλ' ἐκ μέρους τοῦ Καρδούλην οὐδὲν μ' ἐξέπληττε, διότι ἤξευρον ὅτι ἦτον κοῦφος ἐκ χαρακτῆρος και ἀσυλλόγιστος. Ἐπειτα δὲ ἦτον και φυσικὸν νὰ ἔχη ὄρεξιν ὀλίγον νὰ διασεκδάσῃ.

Ὁμολογῶ ὅτι εὐχαρίστως θὰ τὸν ἐμιμοῦμην

και θὰ ἐκρεμώμην και ἐγὼ εἰς τοὺς κλάδους και θὰ τοὺς ἔσειον· ἀλλ' ἡ σπουδαιότης και ἡ ἀξιοπρέπεια τῶν καθηκόντων μου δὲν μοὶ ἐπέτρουν τοιαύτας διαχύσεις.

Ἄφ' οὗ δ' ἐπὶ τινα λεπτὰ ἀνεπαύθημεν, ἔδωκα τὸ σύνθημα τῆς ἀναχωρήσεως· διότι ἀνάγκη ἦτον νὰ κερδήσωμεν τὴν τιμὴν τοῦ ἐσπερινοῦ καταλύματος, τοῦλάχιστον ὅμως τοῦ προγεύματος τῆς ἐπαύριον, ἂν, ὡς πιθανώτατον, δι' οἰκονομίαν ἐκοιμώμεθα εἰς τὸ ὑπαιθρον.

Μετὰ μιᾶς ὥρας ὀδοπορίαν περίπου ἐφθάσαμεν ἀπέναντι χωρίου εἰς δ' ἀπεφάσισα νὰ ἐκτελέσω τὸν σκοπὸν μου.

Μακρόθεν ἐφάνετο πενέστατον, και ἡ εἰσπραξις θὰ ἦτον εὐτελεστάτη· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἤθελον νὰ μ' ἀποθαρρύνῃ· ἀπαιτητικὸς δὲν ἤμην ὡς πρὸς τῶν εἰσπραξέων τὴν ποσότητα, και παρηγορούμην ἀναλογιζόμενος ὅτι ὅσον μικρότερον ἦτον τὸ χωρίον, τόσον ὀλιγώτερον ἦτον πιθανὸν ν' ἀπαντήσωμεν ἐκεῖ κλητῆρας ἀστυνομικούς.

Ἐνέδυσα λοιπὸν τοὺς ἠθοποιούς μου, και ἐν τῇ ἀρίστῃ δυνατῇ παρατάξει εἰσῆλθον εἰς τὸ χωρίον. Δυστυχῶς μᾶς ἔλειπεν ὁ αὐλίσκος τοῦ Βιτάλη, ὡς και τὸ παρασατικὸν τῆς ὄψεώς του, ἦτις, ὡς ἐπιδεικτικὸν ἀρχιτυμπανιστοῦ, εἴλικε πάντων τὰ βλέμματα. Δὲν εἶχον, ὡς ἐκεῖνος, τὸ πλεονέκτημα ὑψηλοῦ ἀναστήματος και ἐκφραστικῆς κεφαλῆς. Ἐξ ἐναντίας ἤμην μικροφυῆς και ἰσχνός, και τὸ πρόσωπόν μου ἐξέφραζε βεβαίως περισσοτέραν μέριμναν και ἀνησυχίαν παρὰ τὴν εἰς ἑμαυτὸν πεποιθήσιν.

Ἐν ὅσῳ ἐπροχωροῦμεν, περιεβλεπόμεν δεξιῶς και ἀριστερῶς, ἵνα ἰδῶ τίς ἦν ἡ ἐντύπωσις ἢν ἀπετελοῦμεν. Αὕτη ὅμως ἦτον μικρά· Τινὲς ὕφουν τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ πάλιν τὴν κατεβίβαζον, και οὐδεὶς μᾶς παρηκολούθει.

Ὅτε δ' ἐφθάσαμεν εἰς μικρὰν πλατείαν, ἔχουσαν ἐν τῷ μέσῳ βρύσιν, ἦν ἐσκίαζον πλάτανοι, ἔλαβον εἰς τὰς χεῖρας τὴν ἄρπαν μου, και ἤρχισα νὰ παιζῶ στρόβιλον. Ἡ μουσικὴ ἦτον φαῖδρά, και εὐκίνητοι ἦσαν οἱ δάκτυλοί μου, ἀλλ' ἡ καρδία μου ἦτον τεθλιμμένη, και μοὶ ἐφάνετο ὅτι μέγα βάρος ἐπεκάθητο εἰς τὴν ὄμους μου.

Εἶπον εἰς τὸν Ζερβῖνον και εἰς τὴν Δόλσην νὰ χορεύσωσι στρόβιλον, και ὑπακούσαντές με, ἤρχισαν νὰ περιστρέφονται κατὰ ρυθμόν.

Ἄλλ' οὐδεὶς ἀφῆκε τὸ ἔργον του και ἤλθε νὰ μᾶς ἰδῇ, ἂν και εἰς τὰ κατώφλια τῶν θυρῶν ἔβλεπον γυναῖκας νὰ πλέκωσι, και ἀκόμη και νὰ συνδιαλέγωνται μόνον.

Ἐξηκολούθησα δὲ νὰ καθαρίζω, και οἱ κύνες μου νὰ χορεύουν.

Ἴσως θ' ἀπεφάσιζέ τις νὰ ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς, και ἂν ἤρχετο εἰς, θὰ ἤρχετο και δεύτερος, και ἔπειτα δέκα, και ἔπειτα εἰκοσι ἄλλοι.

Ἄλλὰ μάτην ἐπαιζον, μάτην ἐστρέφοντο ἢ

Δόλση και ὁ Ζερβίνος. Οἱ ἄνθρωποι ἔμενον εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἀδιάφοροι. Οὐδὲ τὸ βλέμμα κἄν ἔστρεφον πρὸς ἡμᾶς.

Ἦτον τῷ ὄντι ἀπελπιστικόν.

Ἐγὼ ὅμως δὲν ἀπηλπίζομην, ἀλλ' ἐπαίζον ἐντονωτέρως, ὥστε ἐκινδύνευον νὰ θραύσω τὰς χορδὰς τῆς ἀρπῆς μου.

Αἰφνης μικρὸν παιδίον, τόσον μικρὸν ὥστε ἐδοκίμαζε, νομίζω, τὰ πρῶτά του βήματα, ἀφῆκε τὴν φλιάν τῆς οἰκίας του, καὶ διηυθύνθη πρὸς ἡμᾶς.

Ἡ μήτηρ του βεβαίως θὰ τὸ παρηκολούθει, καὶ ἔπειτα μετὰ τὴν μητέρα θὰ ἤρχετο ἡ φίλη τῆς, καὶ οὕτω θὰ εἴχομεν θεατὰς, καὶ μετὰ τοὺς θεατὰς εἰσπραξίν.

Ἦρχισα τότε νὰ παίζω ἡσυχώτερον, θέλων νὰ μὴ τρομάξω τὸ παιδίον, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τὸ ἐλυκύσω.

Ἦρχετο, ἔφθανεν ὀλίγα βήματα ἔτι, καὶ θὰ ἦτον πλησίον μας.

Ἄλλ' ἡ μήτηρ ὑψώσε τὴν κεφαλὴν, ἐκπληκτομένη ὅτι δὲν τὸ ἔβλεπε πλησίον τῆς, καὶ ἀναμφιβόλως ἀνήσυχος διὰ τοῦτο.

Τὸ εἶδε δὲ ἀμέσως ἄλλὰ τότε, ἀντὶ νὰ τρέξῃ κατόπιν του, ὡς εἶχον ἐλπίσει, τὸ ἐκάλεσε μόνον, καὶ τὸ παιδίον ὑπακοῦσαν ἐπέστρεψε πρὸς αὐτήν.

Ἴσως αἱ ἄνθρωποι οὗτοι δὲν ἠγάπων τὸν χορὸν. Τί τὸ ἀπίθανον;

Διέταξα λοιπὸν τὸν Ζερβίνον καὶ τὴν Δόλση νὰ καθήσουν ἡσυχοί, καὶ ἤρχισα τὸ ἀσπασίον μου. Ποτὲ δὲ δὲν ἔψαλον μετὰ τόσου ζήλου.

Fenestra vascia e padrona crudele
quanta sospire m'aje fato jettare.

Κλειστό παράθυρο, σκληρὴ παρθένα,
διὰ σᾶς τί δάκρυα ἔχω χυμένα!

Ἦρχιζον δὲ τὴν δευτέραν στροφὴν, ὅταν εἶδον κύριον φοροῦντα βραχὺν ἐπενδύτην, καὶ πῖλον εἰς τὴν κεφαλὴν, προβαίνοντα πρὸς ἐμέ.

Τέλος πάντων!

Τότε ἔψαλον ἐκθυμώτερον.

— Αἰ σὺ! μ' ἐφώναζε. Τί κάμνεις ἐκεῖ, βρωμόπαιδον;

Διεκόπην, παραζαλισθεὶς ἐκ τῆς διακοπῆς ταύτης, καὶ χαίνων ἔμεινα καὶ τὸν ἔβλεπον πλησιάζοντα.

— Αἰ, λοιπὸν; θὰ μ' ἀποκριθῆς; εἶπε.

— Τὸ βλέπετε, κύριε, τραγουδῶ.

— Ἐγεις ἄδειαν νὰ τραγουδῆς εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ δήμου μας;

— Ὅχι, κύριε.

— Τότε λοιπὸν φεῦγε, ἀν δὲν θέλῃς, νὰ σ' ἐγκαλέσω εἰς τὸ δικαστήριον.

— Ἀλλά, κύριε.

— Ὀνόμαζέ με, κύριον ἀγροφύλακα, καὶ πάρε τὸ φύσημα, παλαιοεπαῖτα.

Ἄγροφύλαξ! Ἦξευρον ἐκ τοῦ παραδείγματος

τοῦ κυρίου μου πόσον ἦτον ἐπικίνδυνος ἡ ἀντίστασις εἰς ἀγροφύλακας καὶ ἀστυνομοφύλακας.

Δὲν ἐπερίμεινα ἐπομένως νὰ μοὶ ἐπαναλάβῃ τὴν διαταγὴν, κ' ἐπῆρα τὸ φύσημα, ὡς μοὶ εἶπε, καὶ ἐπέστρεψα εἰς τὸν δρόμον δι' οὗ εἶχον ἔλθει.

Ἄλλ' ἐπαίτην νὰ μ' εἰπῇ δὲν ἦτον δίκαιον, διότι ἐπαιτεῖαν δὲν ἐδύνατο νὰ μοὶ προσάψῃ.

Ἐχόρευσα, ἐτραγουδῆσα. Αὐτὴ ἦτον ἡ ἐργασία μου. Τί κακὸν ἔπραξα;

Μετὰ πέντε λεπτὰ ἤμην ἔξω τοῦ δήμου τούτου, τοῦ ἀφιλοζέου μὲν, ἀλλὰ καλῶς φρουρούμενον.

Οἱ κύνες μου μὲ παρηκολούθουν, κύπτοντες τὴν κεφαλὴν καὶ κατηφεῖς τὸ ἦθος, ἐννοοῦντες βεβαίως ὅτι μᾶς εἶχε συμβῆ τι δυσάρεστον.

Ὁ Κάπης ἐνίστε προύχρει ἐμπρὸς ἡμῶν, καὶ στρεφόμενος μ' ἠτένιζε περιέργως διὰ τῶν νοσημόνων του ὀφθαλμῶν. Πᾶς ἄλλος ἤθελε μ' ἐρωτήσῃ ἄλλ' ὁ Κάπης ἦτον κύων ἔχων ἀνατροφὴν, γνωρίζων πειθαρχίαν, καὶ δὲν ἐτόλμα ἐρωτήσεις ἀδιακρίτους, ἀλλὰ περιωρίζετο μόνον εἰς τὸ νὰ ὑποδεικνύῃ τὴν περιέργειάν του, καὶ ἔβλεπον ὅτι αἱ σιαγόνες τοῦ ἔτρεμον, ἐκ τοῦ ἀγῶνος ὃν κατέβαλλεν ἵνα κατασείλῃ τὸ γαύγισμα.

Ὅταν δ' ἱκανῶς ἐμακρύνθημεν, ὥστε νὰ μὴ ἔχωμεν πλέον νὰ φοβώμεθα τὴν ἀγροῖκον ἐμφάνισιν τῶν ἀγροφυλάκων, ἔνευσα διὰ τῆς χειρὸς, καὶ ἐν τῷ ἄμα οἱ τρεῖς κύνες ἔστησαν κύκλῳ περιέμει, ὁ Κάπης ἐν τῷ μέσῳ, ἀτενὼς τὸ βλέμμα εἰς τὸ βλέμμα μου προσήλων.

Ἡ στιγμὴ εἶχεν ἐπιστῆ τοῦ νὰ τοῖς δώσω τὴν ἐξήγησιν ἣν περιέμενον.

— Ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν ἄδειαν νὰ παίζωμεν, εἶπον, μᾶς ἀποβάλλουσι.

— Καὶ τότε; ἠρώτησεν ὁ Κάπης δι' ἐνὸς κινήματος τῆς κεφαλῆς.

— Τότε θὰ κοιμηθῶμεν εἰς τὸ ὑπαιθρον, ὅπου δήποτε, χωρὶς νὰ δειπνήσωμεν.

Εἰς τὴν λέξιν «δειπνήσωμεν» ἀπήντησε γρυσμὸς γενικός.

Ἐδειξα τότε τὰ τρία μου διώβολα.

— Ἦξεύρετε ὅτι αὐτὰ μόνα μᾶς μένουσιν.

Ἄν δαπανήσωμεν ἀπόψε τοὺς ἐξ ὀβολοῦς μας, πρόγευμα δὲν θὰ ἔχωμεν αὔριον. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐφάγομεν σήμερον, φρονῶ ὅτι φρόνιμον εἶναι νὰ φροντίσωμεν περὶ τῆς αὔριον.

Καὶ ἐπέστρεψα τὰ τρία διώβολα εἰς τὸν κώπον μου.

Καὶ ὁ μὲν Κάπης καὶ ἡ Δόλση ἔκλινον τὴν κεφαλὴν μετὰ καρτερίας. Ὁ Ζερβίνος ὅμως, ὅστις δὲν εἶχε πάντοτε καλὸν χαρακτήρα, καὶ ἦτον ὁ λαιμαργότερος ὄλων, ἐξηκολούθησε μεμφιμοιρῶν.

Τότε τὸν ἠτένισα σοβαρῶς, ἀλλὰ χωρὶς νὰ δυνηθῶ νὰ τὸν καθησυχάσω δι' ὁ στραφίς πρὸς τὸν Κάπην,

— Ἐξήγησον εἰς τὸν Ζερβίνον, τῷ εἶπον, ὅ,τι

φαίνεται ὅτι δὲν θέλει νὰ ἐνοήσῃ. Πρέπει σήμερον νὰ μὴ φάγωμεν ἐκ δευτέρου, ἀν θέλωμεν νὰ φάγωμεν ἀπαξ αὔριον.

Ἀμέσως δ' ὁ Κάπης ἐκτύπησε διὰ τοῦ ἐμπροσθίου ποδὸς τὸν Ζερβίνον, καὶ συζήτησις ἐφάνη μεταξύ τῶν ἀρχίσασα.

Ἄς μὴ ἐκλάβῃ δέ τις τὴν λέξιν συζήτησιν ὡς ἀνοίκειον, διότι τὴν μεταχειρίζομαι ἐπὶ δύο ζῶων. Βέβαιον εἶναι ὅτι τὰ ζῶα ἔχουσι γλώσσαν ἰδίαν δι' ἕκαστον εἶδος. Ἄν ποτὲ κατωκίσητε οἰκίαν εἰς ἧς τὰ παράθυρα καὶ τὸ γέισωμα αἱ χελιδόνες κρεμῶσι τὰς φωλεάς των, ἔχετε βεβαίως τὴν πεποιθήσιν ὅτι τὰ πτηνὰ ταῦτα δὲν συρίζουσι μόνον σκοπὸν μουσικόν, ὅτε κατὰ τὰ χαράγματα μετὰ τὸς ζωνόφωτος πολυλογούσι πρὸς ἀλλήλας, ἀλλὰ λόγους ἀνταλλάσσοι, περὶ σπουδαίων ὑποθέσεων πραγματεύονται, ἢ λέξεις περιπαθεῖς ἀποτεινέουσιν ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην. Καὶ οἱ μύρμηκες δὲ τῆς αὐτῆς φυλῆς, ὅταν ἀπαντῶνται ἐπὶ τῆς αὐτῆς στενωποῦ, καὶ προστριβῶσι κεράτιον πρὸς κεράτιον, τί φρονεῖτε ὅτι πράττουσιν, ἀν δὲν παραδέχησθε ὅτι κοινοποιοῦσιν εἰς ἀλλήλους ὅ,τι τοῖς ἐνδιαφέρει; Ὡς πρὸς τοὺς κύνας δὲ, ἠξεύρουσιν οὐχὶ μόνον νὰ ὀμιλῶσιν, ἀλλὰ καὶ ν' ἀναγινώσκουσιν. Ἰδέτε τους ὅταν ὑψώσιν τὴν ρίνα εἰς τὸν ἀέρα, ἢ ὅταν, κύπτοντες τὴν κεφαλὴν, μυρίζωσι τὸ ἔδαφος, τὰ λιθάρια καὶ τοὺς θάμνους. Διὰ μίας ἴστανται ἐνώπιον βάρου ἢ τειχίου, καὶ ἐκεῖ μένουσιν ἀκίνητοι ἐπὶ μίαν στιγμὴν. Εἰς τὸ τειχίον ἐκεῖνο ἡμεῖς δὲν βλέπομεν τίποτε, ἐν ᾧ ὁ κύων ἀναγινώσκει ἐπ' αὐτοῦ παντὸς εἶδους παράδοξα πράγματα, γέγραμμένα εἰς χαρακτῆρας μυστηριώδεις, καὶ δι' ἡμᾶς ἀοράτους.

Τί εἶπεν ὁ Κάπης εἰς τὸν Ζερβίνον δὲν τὸ ἤκουσα· διότι, ἀν οἱ κύνες ἐνοῶσι τὴν γλώσσαν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐνοοῦσι τὴν γλώσσαν τῶν κυνῶν. Εἶδον δὲ μόνον ὅτι ὁ Ζερβίνος δὲν ἤθελε νὰ πεισθῇ, καὶ ἔπμενε νὰ ἐξοδευθῶσιν ἀμέσως οἱ ἐξ ὀβολοί. Ὁ Κάπης ἤρχισε νὰ ὀργίζεται, καὶ μόνον ὅταν ἔδειξε τοὺς ὀδόντας, τότε ὁ Ζερβίνος, ὅστις πολὺ γενναῖος δὲν ἦτον, ἠναγκάσθη νὰ σιωπήσῃ.

Ἄφ' οὗ λοιπὸν οὕτως ἐλύθη τὸ ζήτημα τοῦ δειπνοῦ, ἔμμενε τὸ τοῦ καταλύματος.

Εὐτυχῶς ὁ καιρὸς ἦτον καλὸς, ἡ ἡμέρα θερμὴ, καὶ πολὺ δυσάρεστος δὲν ἦτον ἡ διανυκτέρευσις εἰς τὸ ὑπαιθρον. Ἐπρεπε μόνον νὰ λάβωμεν μέτρα προφυλακτικὰ κατὰ τῶν λύκων, ἀν ὑπῆρχον εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ, τὸ κινδυνωδέστερον κατ' ἐμὲ, κατὰ τῶν ἀγροφυλάκων, διότι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν δι' ἡμᾶς ἐπιφοβώτεροι τῶν θηρίων.

Ἄλλο λοιπὸν δὲν μᾶς ἔμμενε ἢ νὰ ἐξακολουθήσωμεν κατ' εὐθείαν πορευόμενοι ἐπὶ τῆς λευκῆς ὁδοῦ, μέχρις οὗ εὐρωμεν κατάλυμα.

Τοῦτο καὶ ἐπράξαμεν.

Ἡ ὁδὸς δὲ παρετείνετο, χιλιόμετρον εἶπετο μετὰ χιλιόμετρον, καὶ τὰ ἔσχατα ῥοδόχροα φῶτα τοῦ δύνοντος ἡλίου εἶχον ἤδη σθεσθῆ εἰς τὸν οὐρανόν, χωρὶς κατάλυμα ν' ἀπαντήσωμεν.

Ἄλλ' ἔπρεπε ὅπως δῆποτε νὰ αποφασίσωμεν.

Ὅταν δὲ τέλος ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν νὰ μείνωμεν διὰ τὴν νύκτα, ἡμεθα ἐν μέσῳ δάσους ἔχοντος τοῦ καὶ τοῦ φαλακρὰ μέρη, καθ' ἃ ὁ βράχος προεῖχεν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν. Τὸ μέρος ἦτον δυσάρεστον, ἔρημον, ἀλλ' ἐκλογὴ δὲν μᾶς ἔμμενε, καὶ ἐνόμισα ὅτι ἐν μέσῳ τῶν βράχων τούτων ἐδυνάμεθα ἴσως νὰ εὐρωμεν ἄσυλόν τι, ὅπου νὰ προφυλαχθῶμεν ἀπὸ τοῦ ψύχους τῆς νυκτός. Λέγων δὲ, νὰ προφυλαχθῶμεν, ἐνοῶ τὸν Καρδούλην κ' ἐμὲ, διότι ὡς πρὸς τοὺς κύνας μου, οὐδὲ ὅπως ἐφοβοῦμην μὴ πάθωσι πυρετὸν ἀν ἐκοιμῶντο εἰς τὸν ἀέρα. Ἐγὼ ὅμως ὄφειλον νὰ ἐπιμελῶμαι ἑμαυτὸν, διότι εἶχον τὴν συναίσθησιν τῆς εὐθυμίας μου. Τί θὰ ἐγίνετο ὁ θίασός μου ἐὰν ἠσθέουν; Τί θὰ ἐγινόμην δὲ καὶ ὁ ἱδριος ἀν εἶχον νὰ νοσηλεύω τὸν Καρδούλην;

Ἐγκαταλείψαντες λοιπὸν τὴν ὁδόν, προὐχωρήσαμεν μετὰ τῶν πετρῶν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀπηντήσαμεν μέγαν ὄγκον λίθινον, κυρτῶς τεθειμένον, οὕτως ὥστε ἀπετέλει ὡς σπήλαιον εἰς τὴν βᾶσιν του καὶ στέγασμα διὰ τῆς κορυφῆς του. Εἰς τὸ κοίλωμα δὲ τοῦτο οἱ ἀνεμοὶ εἶχον σωρεύσει στρώμα ξηρῶν φύλλων πίτυος. Τὸ εὐρημα ἦτον ἀριστον· εἶχομεν κλίνην ὅπου νὰ κοιμηθῶμεν, ὄροφὴν ἣτις νὰ μᾶς στεγάζῃ. Τὸ μόνον ὃ μᾶς ἔλειπε ἦτον τεμάχιον ἄρτου διὰ τὸ δειπνόν μας. Ἐπρεπε νὰ προσπαθήσωμεν νὰ μὴ τὸ συλλογίζωμεθα. Ἄλλως τε ὑπάρχει παροιμία λέγουσα· ὁ ὕπνος δειπνος.

Πρὶν δὲ κοιμηθῶμεν, ἐξήγησα εἰς τὸν Κάπην ὅτι παρ' αὐτοῦ ἀπαιτῶ νὰ μᾶς φρουρῇ, καὶ τὸ ἀγαθὸν ζῶον, ἀντὶ νὰ ἔλθῃ νὰ κοιμηθῇ πλησίον μας εἰς τὰ φύλλα τῆς πίτυος, ἔμμενε ὡς σκοπὸς, ἐκτὸς τοῦ ἀσύλου μας. Ἐδυνάμην ἐπομένως νὰ εἶμαι ἡσυχος, ἠξεύρων ὅτι οὐδεὶς θὰ μᾶς ἐπλησίαζε χωρὶς νὰ εἰδοποιηθῶ.

Ἄλλ' ἀν καὶ ἀμέριμος ὡς πρὸς τοῦτο, δὲν ἀπεκοιμήθην ὅμως ἅμα ἠπλώθην εἰς τὰ φύλλα τῆς πίτυος, ἔχων τὸν Καρδούλην πλησίον μου, τετυλιγμένον ἐντὸς τοῦ ἐπενδύτου μου, τὸν Ζερβίνον καὶ τὴν Δόλσην συνεσπειρωμένους παρὰ τοὺς πόδας μου, διότι ἡ ἀνησυχία μου ἐνίκα τὸν κάματον.

Ἡ ἡμέρα, ἡ πρώτη αὕτη ἡμέρα τῆς ὁδοπορίας, ἀπέβη κακὴ· τί θὰ ἦτον ἡ ἐπαύριον; Ἐπείνων, ἐδίψων, καὶ εἶχον μόνον τρία διᾶβολα. Μάτην μηχανικῶς τὰ ἐμέτρων ἐντὸς τοῦ κόλπου μου· δὲν ἤξεναν! Ἐν, δύο, τρία, καὶ ἔμμενον πάντοτε εἰς τοῦτον τὸν ἀριθμὸν.

Πῶς νὰ θρέψω τὸν θίασόν μου, πῶς νὰ τραφῶ ὁ ἱδριος, ἀν αὔριον καὶ τὰς ἐπιούσας ἡμέρας δὲν

κατάρθουν νά δώσω παραστάσεις; Φίμωτρα, ἄδειαν ὅπως τραγουδῶ, ποῦ νά τά εὔρω; Ἐμέλ-
λαμεν λοιπόν ν' ἀποθάνωμεν ὅλοι τῆς πείνης ὑπό
θάμνον εἰς δάσους γωνίαν;

Καί τὰ λυπηρά ταῦτα κατ'ἐμαυτὸν συζητῶν,
ἀπέβλεπον πρὸς τοὺς ἀστέρας, οἵτινες ἔλαμπον
ἀνω τῆς κεφαλῆς μου εἰς τὸν σκοτεινὸν οὐρανόν.
Δὲν ἐφύσα οὐδ' ἡ ἐλαχίστη πνοὴ ἀνέμου,
καὶ πανταχοῦ ἐπεκράτει ἐντελής σιωπὴ, χωρὶς
οὐδὲ φύλλων ψιθυρὸς, οὐδὲ πτηναῦ φωνῆ, οὐδὲ
τροχῶν ἀμάξης μεμακρυσμένος κρότος ν' ἀκουή-
ται· καὶ ὅπου ἂν ἔφθανεν ἡ ὄρασίς μου, εἰς τὰ
κυνᾶ βᾶθη, πανταχοῦ τὸ κενόν! Πῶς ἤμεθα
μόνοι, ἐγκαταλειμμένοι!

Ἡσθάνθην δάκρυα βρέχοντα τὰ βλέφαρά μου,
καὶ μετ' ὀλίγον ἤρχισα νά κλαίω. Ποῦ ἡ ἀγα-
πητὴ μάνα Βαρβέρια; Ποῦ ὁ φίλιτος Βιτά-
λης;

Πρόμυτα ἐκείμην καὶ ἔκλαιον, κρατῶν τὴν
κεφαλὴν μου εἰς τὰς δύο μου χεῖρας, ὅτε ἡ-
σθάνθην πνοὴν χλιαρὰν διερχομένην ἐπὶ τῆς κό-
μης μου. Ἐγράφην δ' ἀμέσως, καὶ μεγάλη γλῶσ-
σα θερμὴ ἐκολλήθη εἰς τὸ πρόσωπόν μου. Ἀκού-
σας με ὅτι ἔκλαιον, ἤλθε νά με παρηγορήσῃ ὁ
Κάπης, ὡς εἶχεν ἤδη ἔλθει εἰς βοήθειάν μου
κατὰ τὴν πρώτην νύκτα τῆς ὁδοπορίας μου.

Ἐρρίψα τότε τοὺς δύο μου βραχίονας περὶ
τὸν λαιμόν του, καὶ ἐρίλησα τὸ ὕγρον ῥύγχος
του. Καὶ ἐκεῖνος δ' ἐξέπεμψε δύο ἢ τρεῖς στε-
ναγμοὺς υποκώφους, καὶ ἐφαίνετο ὡς ἂν ἔκλαιε
καὶ αὐτός.

Ὅταν δ' ἐξῦπνησα, εἶχε πρὸ πολλοῦ ἐξημε-
ρώσει, καὶ ὁ Κάπης ἐκάθητο ἐμπρὸς μου καὶ μ'
ἔβλεπε. Τὰ πτηνὰ ἐσύριζον εἰς τὰ φύλλα μα-
κρὰν δὲ, πολλὸ μακρὰν κώδων ἐκτύπα, καλῶν
εἰς τὸν ὄρθρον· καὶ ὁ ἥλιος, ἤδη ὑψηλὰ, ἐπέ-
ξενεν ἀκρίτας θερμὰς, καὶ ἄκτιπούσας, ὡς τὸ
σῶμα, οὕτω καὶ τὴν καρδίαν.

Ἡ πρωϊνὴ μας ἔνδυσις πολὺ δὲν διήρκεσε, καὶ
ἐκινήσαμεν μετ' ὀλίγον πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ὁ κώ-
δων ἤκούετο. Ἐκεῖ βεβαίως ὑπῆρχε χωρίον, καὶ
ἐπομένως καὶ ἀρτοποιίης. Ὅστις κοιμηθῆ ἄνευ
γεύματος καὶ ἄνευ δείπνου ἐνωρὶς πεινᾶ τὴν
ἐπαύριον.

Εἶχον λάβει τὴν ἀπόφασιν νά ἐξοδεύσω τὰ
τρία διώβολά μου, καὶ μετὰ ταῦτα, εἰς τὸ ὄνομα
τοῦ Θεοῦ!

Ὅταν δ' ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον, δὲν ἐ-
χρηιάσθη νά ἐρωτήσω ποῦ ἦτον τὸ ἀρτοποιεῖον,
διότι διὰ τῆς ῥινὸς ἀσφαλέστατα ὠδηγήθημεν,
καὶ ἡ ὄσφησις μου ὑπῆρξε σχεδὸν ἐπίσης ὄξεια
ὡς ἡ τῶν κυνῶν, ἵνα αἰσθανθῆ τὴν καλὴν ὁσμὴν
τοῦ θερμοῦ ἄρτου.

Τρία διώβολα ἄρτου, ὅταν πέντε διωβόλων
πωλεῖται ἡ λίτρα, μᾶς ἔδωκαν ἐλάχιστα τεμά-
χια, καὶ ταχέως ἐτελείωσε τὸ πρόγευμα ἡμῶν.

Εἶχε φθάσει λοιπὸν ἡ στιγμή τοῦ νά ἰδῶ,

δηλαδή τοῦ νά ἐπινοήσω, πῶς νά προμηθευθῶ-
μεν εἰσπράξιν διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Διὰ τοῦτο
ἤρχισα διατρέχων τὸ χωρίον καὶ ζητῶν τὴν ἀ-
ρίστην θέσιν διὰ τὴν σκηνὴν ἡμῶν, καὶ προσέτι
σπουδάζων καὶ τῶν κατοίκων τὴν φυσιογνωμίαν,
ἵνα ἐννοήσω ἂν θὰ μᾶς ἦσαν εὐμενεῖς ἢ δυσ-
μενεῖς.

Ὁ σκοπὸς μου δὲν ἦτον νά δώσω ἀμέσως
τότε παράστασιν, διότι ἡ ὥρα δὲν ἦτον κατάλ-
ηλος, ἀλλὰ νά ἐξετάσω τὸ μέρος, νά ἐκλέξω
τὴν ἀρίστην θέσιν, καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν νά
ἐπανέλθω εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην καὶ νά δοκιμάσω
τὴν τύχη μου.

Ἀποσχάλει δὲ αὐτὴ ἡ ἰδέα τὰς σκέψεις μου,
ὅτε ἤκουσα αἴφνης φωνὰς ὀπίσω μου, καὶ στρα-
φείς ἀμέσως, εἶδον τὸν Ζερβίνον τρέχοντα πρὸς
ἐμὲ, καὶ ὑπὸ γραΐας γυναικὸς διωκόμενον. Ἀ-
μέσως δὲ καὶ ἐνόησα τί ἐδήλουν αἱ κραυγαὶ καὶ
ἡ δίωξις. Ὁ Ζερβίνος, ἰδὼν ὅτι εἶχον ἀλλαχοῦ
ἐστραμμένον τὸν νοῦν, εἶχε δραπέτεύσει, καὶ
εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν, εἶχε κλέψει τεμάχιον κρέα-
τος, ὃ καὶ ἐκράτει εἰσέτι εἰς τὸ στόμα του.

— Κλέπτης! ἐξεφώνηζεν ἡ γραΐα. Κρατή-
σατέ τον, κρατήσατέ τους ὅλους!

Ἀκούσας τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις, καὶ
αἰσθανόμενος ἐμαυτὸν ἔνοχον, ἡ κἄν ὑπεύθυνον
διὰ τὸ ἔγκλημα τοῦ κυνὸς μου, ἤρχισα νά τρέ-
χω καὶ ἐγώ. Τί εἶχον ν' ἀποκριθῶ ἂν ἡ γραΐα
μοὶ ἐζήτηε τὴν τιμὴν τοῦ κλαπέντος κρέατος;
Πῶς νά τὸ πληρώσω; Καὶ ἂν ἅπαξ ἐκρατούμε-
θα, δὲν θὰ ἐρρίπτομεθα εἰς τὴν φυλακὴν;

Βλέποντες δ' ὅτι ἔφευγον, καὶ ὁ Κάπης καὶ
ἡ Δόλση δὲν ἔμειναν ὀπίσω, καὶ τοὺς ἠσθάνο-
μου ἀκολουθοῦντάς με παρὰ πόδας, ἐν ᾧ ὁ Καρ-
δούλης, ὃν ἔφερον ἐπὶ τοῦ ὤμου μου, μ' ἐκράτει
ἰσχυρῶς ἐκ τοῦ τραχήλου, φοβούμενος μὴ πέση.

Δὲν ὑπῆρχε φόβος μὴ μᾶς καταφθάσωσιν ἐδύ-
γαντο ὅμως νά μᾶς κόψωσι τὸν δρόμον, καὶ μοὶ
ἐφάνη ὅτι τῶ ὄντι τιαυτὴ ἦτον ἡ πρόθεσις δύο
ἢ τριῶν ἀνθρώπων οἵτινες εἶχον σταθῆ ἀντικρῶ
μας. Εὐτυχῶς ὅμως ἐγκάρσιος δρομίσκος ἐξέ-
βαλλεν εἰς τὴν μεγάλην ὁδὸν πρὸ τῆς θέσεως, εἰς
ἣν εἶχον παραταχθῆ οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν. Εἰς
αὐτὸν λοιπὸν ἐρρίφθην μετὰ τῶν κυναρίων μου,
καὶ τρέχοντες πάντοτε ὅσον ἐδυναμέθα, ἐξήλ-
θμεν τέλος τοῦ χωρίου. Δὲν ἐστάθην ὅμως εἰμὴ
ὅτε ἡ πνοὴ εἶχεν ἀρχίσει νά μοὶ ἐκλείπη, ἦτοι
ἀφ' οὗ ἐτρέξαμεν ὑπὲρ τὰ δύο χιλιόμετρα. Τότε
μόνον ἐτόλμησα νά στραφῶ καὶ νά ἰδῶ ὀπίσω
μου. Οὐδεὶς μᾶς ἐδίωκεν, ὁ Κάπης καὶ ἡ Δόλση
μὲ ἠκολούθουν πάντοτε ἐκ τοῦ πλησίον, ὁ δὲ
Ζερβίνος ἤρχετο μακρόθεν, βεβαίως διότι εἶχε
μείνει πού νά φάγῃ τὸ κρέας του.

Τὸν ἐφώναξα τότε, ἀλλὰ γνωρίζων αὐτὸς ὅτι
τῶ ἔπρεπε ποιητὴ ἀστυρά, ἐστάθη, καὶ ἔπειτα,
ἀντὶ νά ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ, ἔφυγε πρὸς ἄλλην διεύ-
θυνσιν.

Ἡ πείνα εἶχεν ἀναγκάσει τὸν Ζερβίνον νὰ κλέψῃ τὸ κρέας· ἀλλὰ δὲν ἐδύναμην νὰ παραδεχθῶ τὸ δικαιολόγημα τοῦτο. Κλοπὴ ὑπῆρξεν, ἐπομένως ὁ ἔνοχος ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ, ἀλλὰ πῶς πειθαρχία ἐξέλειπεν ἐκ τοῦ θιάσου μου. Εἰς τὸ πρῶτον προσεχῆς χωρίον ἡ Δόλση θὰ ἐμειψοῦ τὸν σύντροφόν της, καὶ αὐτὸς ὁ Κάπησ τέλος θὰ ἐνέδιδεν εἰς τὸν πειρασμόν.

Ἔπρεilon λοιπὸν νὰ ἐπιβάλω εἰς τὸν Ζερβίνον πωινὴν δημοσίαν. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν μου, καὶ εὐκολὸν δὲν ἦτον νὰ καταπεισθῇ.

Τότε κατέφυγον εἰς τὸν Κάπην.

— Ἰπαγε νὰ μοὶ φέρῃς τὸν Ζερβίνον.

Καὶ ἀνεχώρησεν ἀμέσως αὐτὸς εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς ἣν τῷ ἐνεπιστευόμην. Ἰπώπευσα ὅμως ὅτι δὲν ἀνεδέχθη τὴν ἐντολὴν ταύτην μεθ' ὅσης προθυμίας συνήθιζεν· ἄλλοτε, καὶ πρὶν ἀναχώρησιν, μοὶ ἐρρίψε βλέμμα εἰς ὃ μοὶ ἐφάνη ὅτι ἐξέφραζε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ γίνῃ μᾶλλον τοῦ Ζερβίνου συνήγορος ἢ ἐδικὸς μου χωροφυλάξ.

Ἐναγκασμένοι ὅμως ἤμην νὰ περιμείνω τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Κάπη καὶ τοῦ αἰχμαλώτου του· τοῦτο δ' ἡδύνατο πολλὴν ὥραν νὰ διαρκέσῃ, διότι πιθανώτατα ὁ Ζερβίνος δὲν θὰ συγκατένευεν νὰ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως. Δὲν μοὶ ἦτον ὅμως ποσῶς δυσάρεστον νὰ περιμείνω, διότι ἀπειχον ἱκανῶς τοῦ χωρίου ὥστε νὰ φοβῶμαι μὴ καταδιωχθῶ. Συγχρόνως δὲ καὶ εἶχον ἀπαυδήσει ἐκ τῆς ταχειᾶς ὁδοιπορίας, ὥστε ἠσθανόμην τὴν ἀνάγκην μικρᾶς ἀναπαύσεως. Ἐπειτα δὲ καὶ πρὸς τί νὰ βιάζωμαι, ἀφ' οὗ δὲν εἶχον ποῦ νὰ ὑπάγω, οὐδ' ἤξευρον τί νὰ πράξω;

Καὶ τῷ ὄντι τὸ μέρος ὅπου εἶχον σταθῆ ἦτον καταλληλότερον διὰ ν' ἀναπαυθῶ καὶ νὰ περιμείνω ἐκεῖ. Ἀγνοῶν ἐντελῶς ποῦ πορεύομαι ἐν τῇ ἀστάτῳ πλανήσει μου, εἶχον φθάσει εἰς τὰ χεῖλη τῆς Μεσημβρινῆς διώρουγος, καὶ ἀφ' οὗ, μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου ἐκ Τολώσης, εἶχον διέλθει ξηρὰ πεδία πλήρη κονιορτοῦ, διέβαινον ἠδὴ χώραν χλοερὰν καὶ θάλλουσάν. Πανταχοῦ ὕδατα, δένδρα, μικρὰ πηγὴ ἀναβρῦσασά ἐκ σχίσματος βράχου. ἐξ οὗ ἐκρέμαντο ἀνθηρὰ σατάφυλοι, παρακολουθοῦσαν τὸν ροῦν τοῦ ὕδατος, πάντα ταῦτα ἦσαν θαυμάσια, καὶ ἐξαίρετος μοὶ ἦτον ἡ θέσις ἐκεῖνη, ὅπως περιμείνω ἐκεῖ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν κυνῶν.

Μία ὥρα εἶχε παρέλθει, χωρὶς νὰ ἐπιστρέψῃ οὐδεὶς τῶν δύο, καὶ εἶχον ἀρχίσει ν' ἀπελπίζωμαι, ὅτε εἶδον τὸν Κάπην ἐρχόμενον μόνον, καὶ ἔχοντα ἐσκυμμένην τὴν κεφαλὴν.

— Ποῦ εἶναι ὁ Ζερβίνος;

Ἄλλ' ὁ Κάπησ ἐπλαγίασεν, ὡς πεφοβισμένος, καὶ τότε ἐξετάσας αὐτὸν προσεκτικώτερον, εἶδον ὅτι εἶχεν αἷμα εἰς τὸ ἐν αὐτίον του.

Δὲν εἶχον ἀνάγκην ἐξηγήσεων ἵνα ἐννοήσω τί

συνέβη. Ὁ Ζερβίνος εἶχεν ἐπαναστατήσῃ κατὰ τῆς χωροφυλακῆς καὶ ἀντιστῆ πρὸς τὸν Κάπην, ὅστις, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἰσῶς ὑπακούων εἰς διαταγὴν, ἦν ἐφρόνει ὑπὲρ τὸ δέον αὐστηρὰ, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἀντίπαλόν του νὰ τὸν νικήσῃ.

Ἐπρεπε νὰ τὸν ἐπιπλήξω καὶ νὰ τὸν τιμωρήσω καὶ αὐτὸν ἐπίσης; Δὲν τὸ ἔπραξα. Μοὶ ἐφθάνεν ἡ λύπη μου· δὲν εἶχον διάθεσιν νὰ λυπήσω καὶ ἄλλους.

Ἀφ' οὗ ἡ ἐκστρατεία τοῦ Κάπη δὲν ἠδουκίμησεν, ἄλλο δὲν μοὶ ἔμεινεν εἰμὴ νὰ περιμείνω τὴν ἐκουσίαν ἐπιστροφὴν τοῦ Ζερβίνου. Τὸν ἐγνώριζον καὶ ἤξευρον ὅτι μετὰ τὴν πρώτην σασιστικὴν του ὁρμὴν θὰ ὑπέκυπτεν εἰς τὴν τιμωρίαν του, καὶ θὰ ἐπανήρχετο μετανοῶν.

Ἡ πλώθην λοιπὸν εἰς ῥίζαν δένδρου, ἔχων πλησίον μου δεδεμένον τὸν Καρδούλην, μὴ αἰφνης τῷ ἔλθῃ ἢ ὀρεξίς ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Ζερβίνον, καὶ εἰς τοὺς πόδας μου ἔχων κοιμωμένους τὸν Κάπην καὶ τὴν Δόλσην.

Οὕτως ὁ καιρὸς παρήρχετο, ὁ Ζερβίνος δὲν ἐπέστρεψε, καὶ ἀνεπιστήθησ με κατέλαβεν ὁ ὕπνος καὶ ἀπεκοιμήθην.

Ὅτε δ' ἐξύπνησα, ὁ ἥλιος ἦτον ἔδη καθετός ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν μου· αἱ ὦραι εἶχον παρέλθει. Οὐδ' εἶχον δ' ἀνάγκην νὰ μάθω παρὰ τοῦ ἡλίου ὅτι ἦτον ἐξῶρας, διότι ὁ στόμαχός μου μεγαλοφώνως μοὶ ἔλεγεν ὅτι πρὸ πολλῶν ὥρῶν εἶχον φάγει τὸ τελευταῖον τεμάχιον τοῦ ἄρτου μου. Προσέτι δὲ καὶ οἱ δύο κύνες καὶ ὁ Καρδούλης μοὶ ἐξέφραζον ὅτι καὶ αὐτοὶ ἐπέινων, ὁ μὲν Κάπησ καὶ ἡ Δόλση διὰ θλιβεραῆς ἐκφράσεως τῶν προσώπων των, ὁ δὲ Καρδούλης διὰ μορφασμῶν.

Ἐν τούτοις ὁ Ζερβίνος δὲν ἤρχετο πάνποτε. Τὸν ἐφώνασα, ἐσύριζα νὰ μ' ἀκούσῃ, ἀλλ' ἐπιματαίω· οὐδαμοῦ ἐφαινέτο. Ἀφ' οὗ καλῶς ἐπρογευμάτισεν, ἐχώνευεν ἤδη, ὑπὸ θάμνον τινὰ κεκρυμμένος.

Ἡ θέσις μου ἀπέβαινε λίαν κρίσιμος· ἂν ἀπρηχόμην, ἐδύνατο νὰ πλανηθῇ καὶ νὰ μὴ μᾶς εὔρη πλέον· ἂν ἔμενον, δὲν θὰ εἶχομεν εὐκαιρίαν νὰ κερδησῶμεν τινὰς ὀβολοὺς διὰ τὴν τροφὴν μας.

Ἀπέβαινε δ' ἡ ἀνάγκη τῆς τροφῆς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καταπειγούσα. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν κυνῶν προσηλοῦντο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου μετ' ἀπελπισίας, καὶ ὁ Καρδούλης ἔξυνε τὴν κοιλίαν του ἐμπέμπων μικρὰς φωνὰς αἰτινες ὀργὴν ἐξέφραζον.

Ὁ καιρὸς δὲ παρήρχετο, καὶ δὲν ἤρχετο ὁ Ζερβίνος. Ἐπεμψα δὲ πάλιν τὸν Κάπην εἰς ἀναζήτησιν τοῦ συντρόφου του, ἀλλὰ μεθ' ἡμίσειαν ὥραν ἐπέστρεψε πάλιν, δηλῶν μοὶ ὅτι δὲν τὸν εὔρε.

Τί ὄφειλον νὰ πράξω;

Ἄν καὶ ἦτον ἔνοχος ὁ Ζερβίνος, καὶ εἶχε θέσει πάντας ἡμᾶς διὰ τοῦ ἀμαρτήματός τοῦ εἰς

φωδερὰν θέσιν, δὲν ἐδυνάμην τὴν ἰδέαν κἄν νὰ συλλάβω τοῦ νὰ τὸν ἐγκαταλείψω. Τί θὰ ἔλεγεν ὁ κύριός μου ἂν δὲν τῷ ἀπέδιδον τοὺς τρεῖς κύνας του; Ἐπειτα δὲ, καὶ πλὴν τούτου, τὸν ἠγάπων τὸν κατηραμένον τοῦτον Ζερβίνον.

Ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ περιμεῖνω μέχρι τῆς ἐσπέρας· ἀλλ' ἀδύνατον ἦταν νὰ μένωμεν οὕτως ἐν ἀργίᾳ ἀκούοντες τὸν στόμαχόν μας κραυγάζοντα ὅτι πεινᾷ, διότι αἱ κραυγαὶ του ἦσαν ὀδυνηραὶ καθ' ὅσον μάλιστα οὐδὲν ἄλλο εἶχομεν ν' ἀκούωμεν πλὴν αὐτῶν, καὶ τὰς ἠκούομεν ἀπαύστως καὶ ἀπερισπαστῶς.

Ἀνάγκη λοιπὸν ἦτον νὰ ἐφεύρωμέν τι πρὸς ἐνασχόλησιν καὶ πρὸς διασκέδασιν καὶ τῶν τεσσάρων ἡμῶν.

Ἄν ἦτον δυνατὸν νὰ λησμονήσωμεν ὅτι πεινώμεν, θὰ ἐπεινώμεν ὀλιγώτερον ἐπὶ τῶν ὠρῶν τούτων πῆς λήθης.

Ἀλλὰ πῶς ν' ἀσχοληθῶμεν;

Ἐν ᾧ δὲ τὸ ζήτημα τοῦτο κατ' ἐμαυτὸν ἀνελογιζόμενην, ἐνεθυμήθην τί μοι εἶχε ποτὲ εἰπεῖ ὁ Βιπάλης, ὅτι εἰς τὸν πόλεμον, ὅτε τάγμα τι εἶχεν ἀπαυδήσει πολὺ ἐκ μακρᾶς πορείας, ἔπαιζεν ἡ μουσικὴ καὶ τότε οἱ στρατιῶται, ἀκούοντες μὲν φαιδρὰ καὶ διεγερτικὰ, ἐλησμονοῦν τὸν κάματον.

Ἄν ἔπαιζον καὶ ἐγὼ φαιδρὸν τί μέλος, ἴσως θὰ ἐλησμονοῦμεν καὶ ἡμεῖς ὅλοι τὴν πείναν. Ὅσοι δὴποτε κἄν, ἂν ἐγὼ ἔπαιζον, οἱ δὲ κύνες ἐχόρευον μετὰ τοῦ Καρδούλην, ὁ καιρὸς θὰ παρήρχετο ταχύτερον δι' ἡμᾶς.

Ἐλαβον λοιπὸν τὴν ἄρπαν μου ἣν εἶχον σπριζεῖ εἰς δένδρου κορμὸν, καὶ στρέφων τὰ νῶτα εἰς τὴν διώρυγα, παρατάξας δὲ τοὺς ἡθοποιούς μου, ἤρχισα μέλος χοροῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἔπαιξα στρόβιλον.

Κατ' ἀρχὰς οἱ ἡθοποιοὶ μου δὲν ἐφαίνοντο πολλὴν ὀρεξίν ἔχοντες διὰ χορὸν, καὶ προφανῆς ἦτον ὅτι πολὺ περισσότερον θὰ τοὺς ἠγαρήσει ἐν τεμάχιον ἄρτου. Ἀλλὰ βαθυμῆδον ἔγιναν ζωηρότεροι, ἡ μουσικὴ παρήγαγε τὸ σύνθηες αὐτῆς ἀποτέλεσμα, ἐλησμονήσαμεν πάντες τὸ ἐλλείπον τεμάχιον ἄρτου, καὶ μόνην ἐπιθυμίαν εἶχομεν, ἐγὼ νὰ παίζω, ἐκεῖνοι δὲ νὰ χορεύωσι.

Ἀίφνης ἤκουσα φωνὴν καθαρὰν, φωνὴν παιδίου, κράζουσαν· «Ἐὺγε!» Προήρχετο δὲ ἡ φωνὴ ἀπ' ὀπίσω μου, δι' ὃ καὶ ἀμέσως ἐστράφην.

Πλοῖον ἵστατο ἀκίνητον εἰς τὴν διώρυγα, ἔφυγεν τὴν πρύμνην πρὸς τὴν ὄχθην ἐφ' ἧς ἵστάμεθα. Οἱ δύο δὲ ἵπποι οἵτινες τὸ ἔσυρον εἶχον σταθῆ εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην.

Παράδοξον δὲ πλοῖον ἦτον τοῦτο, καὶ ὅποιον δὲν εἶχον ἀκόμη ἰδέει. Ἦτον πολὺ βραχύτερον τῶν συνήθων σκαφῶν ἅτινα διαπλέουσι τὰς διώρυγας, τὸ κατάσπρωμα αὐτοῦ ὀλίγον ὑπερεἶχε τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ὑψοῦτο εἶδος στοᾶς ἐξ ὕλων. Ἐμπρὸς δὲ τῆς

στοᾶς παύτης ὑπῆρχεν ἐξώστης κεκαλυμμένος ὑπὸ φυτῶν ἀναρριχωμένων, ὡς οἱ εὐκαμπτοὶ κλάδοι, εἰς τὰς ἐξοχὰς τῆς στέγης πολλαχοῦ συνεχόμενοι, κατέπιπτον ἐκεῖθεν ὡς πράσινοι καταρράκται. Εἰς τὸν ἐξώστην δὲ τοῦτον εἶδον δύο ἀνθρώπους, μίαν κυρίαν, νέαν ἔτι, εὐγενὲς ἔχουσαν τὸ ἦθος καὶ μελαγχολικὸν, ὀρθίαν ἵσταμένην, καὶ ἓν παιδίον, περίπου τῆς ἡλικίας μου, κειτόμενον, καθὼς μοι ἐφάνη.

Τὸ παιδίον βεβαίως ἐκεῖνο εἶχε κράξει τὸ «εὺγε».

Συνελθὼν ἐκ τῆς ἐκπλήξεώς μου, διότι ὅ,τι εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν δὲν μ' ἐτρόμαξεν, ὑψόσα τὸν πῖλον μου νὰ εὐχαριστήσω διὰ τὴν ἐπιδοκιμασίαν.

— Δι' εὐχαριστήσιν σου παίζεις; με ἠρώτησεν ἡ κυρία, ὀλίγον ξενικῶς προφέρουσα.

— Διὰ νὰ ἐργάζωνται οἱ ἡθοποιοὶ μου, καὶ προσέτι καὶ διὰ . . . νὰ παρέλθῃ ἡ ὥρα.

Τὸ παιδίον ἔνευσε, καὶ ἡ κυρία ἔκλινε πρὸς αὐτό.

— Ὁέλεις νὰ παίξῃς ἀκόμη; με ἠρώτησεν ἡ κυρία ἀφ' οὗ ἀνηγέρθη.

— Ἄν ἤθελον νὰ παίζω! Νὰ παίζω διὰ θεατὰς οἵτινες τόσον ἐγκαίρως μοι ἐφθάνον! Δὲν περιέμεινα νὰ με παρακαλέσωσι.

— Ὁέλετε χορὸν ἢ κωμωδίαν; εἶπον.

— Ὡ! κωμωδίαν! ἀνέκραξε τὸ παιδίον.

Ἄλλ' ἡ κυρία διέκραψε λέγουσα ὅτι προτιμᾷ χορὸν.

— Ὁ χορὸς ὀλίγον διαρκεῖ, ἐκραξε τὸ παιδίον.

— Μετὰ τὸν χορὸν ἡμποροῦμεν, ἂν ἡ ἀξιότιμος ὀμηγυρὶς τὸ ἐπιθυμῇ, νὰ παραστήσωμεν διαφόρους σκηνὰς ἀδοποῖαι παριστάνονται εἰς τῶν Παρισίων τὰ ἵπποδρόμια.

Αὕτη ἦτον μία τῶν φράσεων τοῦ κυρίου μου, καὶ ἐπροσπάθησα νὰ τὴν ἀπαγγείλω ὡς ἐκεῖνος, μετ' εὐγενείας. Βασκέφθην δ' ὅτι πρὸς εὐτυχίαν μου μοι ἠρνήθησαν τὴν κωμωδίαν, διότι δυσκολώτατον θὰ μοι ἦτον νὰ ὀργανίσω τὴν παράστασιν, πρῶτον διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ζερβίνου, καὶ δεύτερον διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἐνδυμάτων καὶ ἄλλων ἀναγκαίων.

Ἐλαβον λοιπὸν πάλιν τὴν ἄρπαν μου εἰς τὰς γεῖρας καὶ ἤρχισα νὰ παίζω στρόβιλον. Ἀμέσως δ' ὁ Κάπης περιέλαβε τὸ σῶμα τῆς Δόλσης διὰ τῶν δύο ἐμπροσθίων ποδῶν του, καὶ ἤρχισαν νὰ στρέφονται κατὰ ρυθμὸν. Ἐπειτα δ' ὁ Καρδούλης ἐχόρευσε μόνος. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀλληλοδιαδόχως ἐξηντλήσαμεν ὅ,τι ἤξέουρομεν, χωρὶς νὰ αἰσθανθῶμεν κάματον. Οἱ δ' ἡθοποιοὶ μου εἶχον βεβαίως ἐννοήσει ὅτι γέυμα θὰ ἦτον ἡ ἀμειβὴ τῶν κόπων των, διότι ἠγωνίζοντο ἐαθύμως, ὡς καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος.

Ἐν ᾧ δ' ἤμεθα οὕτως ἡσυχολημένοι, εἶδον αἰφνης τὸν Ζερβίνον ἐξεληθῆντα ἐκ θάμου· καὶ ὅτε

οὐ σύντροφοί του παρήλθον πλησίον του, κατέλαβεν ἀνευθερίαστως τὴν θέσιν του μεταξύ αὐτῶν, καὶ ἀνέλαβε τοῦ μέρους του τὴν παράστασιν.

Παίζων δὲ καὶ ἐπιτηρῶν τοὺς ἠθοποιούς μου, δὲν ἔπαυον ἐνταυτῷ νὰ παρατηρῶ ἐνίοτε καὶ τὸ παιδίον, διότι, πράγμα παράδοξον, ἂν καὶ ἐφαίνετο ὅτι πολὺ ἠρέσκετο εἰς τὰ γυμνάσματα ἡμῶν, δὲν ἐκινεῖτο ὁμοίως παντάπασιν, ἀλλ' ἔμμενεν ἠπλωμένον καθ' ὅλον τὸ μῆκος του, εἰς πλήρη ἀκίνησιαν, καὶ μόνον τὰς δύο χεῖρας κινοῦν ὅταν μὰς ἐχειροκρότει.

Ἦτον παραλυτικόν; Μοὶ ἐφαίνετο ὡς ἂν ἦτον δεδεμένον εἰς σανίδα. Ἀνεπαισθήτως ὁ ἀνεμος εἶχεν ὠθήσει τὸ σκάφος πρὸς τὴν ὄχθην ἐφ' ἧς ἵσταμην, καὶ ἔβλεπον ἤδη τὸ παιδίον ὡς ἂν ἤμην καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸ πλοῖον πλησίον του. Εἶχε ξανθὴν τὴν κόμην, ὠχρὸν τὸ πρόσωπον, τόσον ὠχρὸν, ὥστε αἱ κυαναὶ φλέβες ἐφαίνοντο ὑπὸ τὸ διαφανές τοῦ μετώπου του δέρμα. Εἶχε διὰ γλυκύητος καὶ βαρυθυμίας ἐκφρασιν, καὶ τὴν ἀσθενικὸν εἰς τὴν ὄψιν.

— Πόσον πληρόνται αἱ θέσεις εἰς τὸ θέατρον σὺ; μὲ ἠρώτησεν ἡ κυρία.

— Πληρόνει καθεὶς καθ' ἣν ἔλαβεν εὐχαρίστησιν.

— Τότε, μητέρα, πρέπει πολλὰ νὰ πληρώσωμεν, εἶπε τὸ παιδίον.

Ἐπειτα δ' ἐπρόσθεσε τινὰς λέξεις εἰς γλωσσάν ἀπατάληπτον δι' ἐμέ.

— Ὁ Ἀρθοῦρ ἐπιθυμεῖ νὰ ἰδῇ τοὺς ἠθοποιούς σου ἐκ τοῦ πλοῖου.

Ἐνευσα τότε ἐγὼ πρὸς τὸν Κάπην, ὅστις ἀμέσως ὀρμήσας, ἐπήδησεν εἰς τὸ πλοῖον.

— Καὶ οἱ ἄλλοι; ἐφώνησεν ὁ Ἀρθοῦρ.

Ὁ Ζερβίνος καὶ ἡ Δόλση παρεκκολούθησαν τότε τὸν σύντροφόν των.

— Καὶ ὁ πίθηξ;

Ὁ Καρδούλης θὰ ἐπὶ δα καὶ αὐτὸς εὐκολώτατα, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶχον πλήρη πεποιθήσιν εἰς αὐτόν. Ἀφ' οὗ εἰσῆρχετο εἰς τὸ σκάφος, ἦτον ἱκανὸς ὁ ἀρχίστη ἀσπειρότητας αἰτιεῖν νὰ μὴ ἴρσσκον ἴσως εἰς τὴν κυρίαν πολὺ.

— Εἶναι καλὸς; ἠρώτησεν αὐτὴ.

— Ὅχι, κυρία, ἀλλὰ δὲν εἶναι πάντοτε εὐπειθής, καὶ φοβοῦμαι μήπως ἡ συμπεριφορά του δὲν εἶναι ἐντελῶς εὐπρεπής.

— Τότε λοιπὸν εἰσελθε καὶ φέρε τον ὁ ἴδιος.

Καὶ οὕτως εἰποῦσα, ἔνευσε πρὸς ἄνθρωπον ὅστις ἵστατο κατὰ τὴν πρόραν, πλησίον τοῦ πηδαλίου, καὶ οὗτος ἐλθὼν εὐθὺς εἰς τὴν πρόμην, ἔρριψεν εἰς τὴν ὄχθην σανίδα ὡς γέφυραν.

Δι' αὐτῆς ἐδυνήθη νὰ ἐπιβιβασθῶ χωρὶς ἐκινδύνου πηδήματος καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ σκάφος σόβαρως, ἔχων εἰς τὸν ὄμων τὴν ἄρπαν καὶ εἰς τὴν χεῖρά μου τὸν Καρδούλην.

— Ὁ πίθηξ! ὁ πίθηξ! ἀνέκραξεν ὁ Ἀρθοῦρ. Ἐπλητίασα τότε τὸ παιδίον, καὶ ἐν ᾧ διὰ τῆς χειρὸς ἐγάϊδευε τὸν Καρδούλην, ἡμπόρσα νὰ τὸ παρατηρῶ.

Καὶ, περιεργὸν πᾶγμα! ἦτον τῷ ὄντι δεδεμένον εἰς σανίδα, ὡς ἀπ' ἀρχῆς μοι εἶχε φανῆ.

— Ἐχεις πατέρα, δὲν εἶναι ἀληθές, παιδάκι;

— Ἐχω κύριον, ἀλλὰ τώρα εἶμαι μόνος.

— Ἐπὶ πολὺν καιρὸν;

— Δύο μῆνας ἀκόμη.

— Δύο μῆνας! ὦ τὸ δυστυχέ! Πῶς μόνος τόσον καιρὸν, εἰς τὴν ἡλικίαν σου;

— Εἶναι ἀνάγκη, κυρία.

— Καὶ ὁ κύριός σου ἀπαιτεῖ βεβαίως νὰ τῷ φέρῃς ποσότητά τινα χρημάτων μετὰ τοὺς δύο μῆνας;

— Ὅχι, κυρία μου, τίποτε δὲν ἀπαιτεῖ. Ἄν εὐρίσκω μόνον νὰ τρέφωμαι μετὰ τῶν ζώων μου, τοῦτο ἀρκεῖ.

— Καὶ εὖρες νὰ τραφῆς ὡς σήμερον;

— Ἐδίστασα πρὶν ἀπαντήσω! δὲν εἶχον ποτὲ ἰδεῖ κυρίαν ἥτις νὰ μ' ἐμπνεύσῃ τοιοῦτον αἶσθημα σεβασμοῦ, ὡς αὐτὴ ἥτις με ἠρώτα. Μοὶ ὠμίλει ὁμοίως μετὰ τόσης ἀγαθότητος, ἡ φωνὴ τῆς ἦτον τόσον γλυκεῖα, τὸ βλέμμα τῆς τόσον συγκαταβατικὸν καὶ ἐνθαρρυντικόν, ὥς ἀπεφάσισα νὰ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν.

Ἄλλως τε δὲ καὶ διατί νὰ σιωπήσω;

Τῇ διηγήθη τὸν λοιπὸν πῶς ἠναγκάσθη νὰ χωρισθῶ τοῦ Βιτάλη, ὅστις κατεδικάσθη εἰς φυλακὴν διότι ἠθέλησε νὰ μὲ προστατεύσῃ, καὶ πῶς, ἀφ' οὗ ἀνεχώρησα ἐκ Τολώσης, δὲν κατάρθωσα οὐδ' ὄβολόν νὰ κερδήσω.

— Ἐν ᾧ δ' ὠμίλουν, ὁ Ἀρθοῦρ ἔπαιξε μετὰ τῶν κυναρίων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ προσεῖχεν ἀκούων ὅ,τι ἔλεγον.

— Πῶς πρέπει ὅλοι νὰ πειγᾶτε! ἀνέκραξεν.

Εἰς τὴν λέξιν δὲ ταύτην ἦν ὅλοι ἐγνώριζον, οἱ κύνες ἤρχισάν νὰ γαυγιζῶσι, καὶ ὁ Καρδούλης νὰ ξέη τὴν κοιλίαν του παραφόρως.

— ὦ, μητέρα! εἶπεν ὁ Ἀρθοῦρ.

Ἡ δὲ κυρία, ἐνόησασα τὴν ἐπίκλησιν ταύτην, εἶπε λέξεις τινὰς ξένης γλώσσης εἰς γυναικα, ἧς ἡ κεφαλὴ προέκυπτεν ἐκ θύρας παρακειμένης, καὶ ἀμέσως ἔφερεν ἡ γυνὴ αὐτὴ τράπεζαν ἐστρωμένην.

— Κάθησον, παιδίον μου, εἶπεν ἡ κυρία.

Καὶ χωρὶς δευτέρας προσκλήσεως, ἀποθεῖς τὴν ἄρπαν μου, ἐκάθησα εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ συγχρόνως οἱ κύνες παρετάχθησαν περὶ μου, ὁ δὲ Καρδούλης ἐκάθησεν εἰς τὸ γόνυ μου.

— Τὰ κυνάριά σου τρώγουν ψωμί; μ' ἠρώτησεν ὁ Ἀρθοῦρ.

— Ἄν τρώγουν ψωμί! Ταῖς ἔδωκα ἀνὰ ἐν τεμάχιον εἰς καθέν, καὶ τὸ κατεβρόχθισαν.

— Καὶ ὁ πίθηξ; εἶπεν ὁ Ἀρθοῦρ.

Ἄλλα περιττὸν ἦτον νὰ μεριμνήσωσιν ἄλλοι περὶ τοῦ Καρδούλη, διότι ἐν ᾧ ἐγὼ ἔτρεφον τοὺς κύνας, εἶχεν αὐτὸς ἀρπάσει τιμῆμα ζύμης πλακοῦτος, καὶ ἀπεπνίγετο καταπίνων αὐτὸ λοιμάρως ὑπὸ τὴν τράπεζαν.

Καὶ ἐγὼ δὲ ἔλαβον τεμάχιον ἄρτου, καὶ ἂν δὲν ἀπεπνιγόμεν ὡς τὸν Καρδούλην, ἀλλὰ τὸ κατέτρωγον οὐχ ἦττον ἀπλήστως.

— Τὸ δυστυχὲς παιδίον! ἔλεγεν ἡ κυρία, πληροῦσα τὸ ποτήριόν μου.

Ὁ δὲ Ἄρθουρ, τίποτε ἐκεῖνός δὲν ἔλεγεν, ἀλλὰ μᾶς ἐθεώρει, τεταμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς, ἐκπληττόμενος βεβαίως διὰ τὴν ὄρεξιν ἡμῶν, διότι ἤθεθα ὅλοι ἀδηφάγοι ἐπίσης, μὴ ἐξαιρουμένου οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Ζερθίνου, ὅστις ὁμῶς ἔπρεπε νὰ εἶχε χορτάσει μέχρι τινὸς διὰ τοῦ κλοπιμαίου κρέατος.

— Καὶ ποῦ θὰ ἐτρώγετε ἀπόψε ἂν δὲν μᾶς εἶχετε ἀπαντήσει; ἠρώτησεν ὁ Ἄρθουρ.

— Νομίζω ὅτι ἴσως διόλου δὲν θὰ ἐτρώγομεν.

— Καὶ αὔριον ποῦ θὰ φάγητε;

— Ἴσως καὶ αὔριον θὰ ἔχωμεν τὴν τύχην καλῆς τιнос συναντήσεως καθὼς σήμερον.

Χωρὶς νὰ ἐξακολούησῃ τὴν μετ' ἐμοῦ συνομιλίαν του, ὁ Ἄρθουρ ἐστράφη πρὸς τὴν μητέρα του, καὶ μακρὸς διάλογος ἤρχισε μεταξύ των εἰς τὴν ξένην γλῶσσαν ἣν εἶχον ἤδη ἀκούσει. Ἐφαίνετο δ' ὅτι ἐζήτει αὐτὸς τι ὃ ἐκεῖνη δὲν θέλεε νὰ ἐγκρίνη, ἢ καθ' οὗ τοῦλάχιστον εἶχεν ἀντιφρόσεις.

Αἴφνης ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν του πρὸς ἐμὲ, διότι τὸ σῶμά του δὲν ἐστρέφετο.

— Θέλεις νὰ μείνης πλησίον μας; εἶπε.

Ἐγὼ δὲ προσήλωσα εἰς αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμούς χωρὶς ν' ἀποκρίνωμαι τόσον ἢ ἐρώτησις αὕτη μοι ἦλθεν ἀπροσδόκητος.

— Ὁ υἱός μου σ' ἐρωτᾷ ἂν θέλῃς νὰ μείνης με ἡμᾶς.

— Εἰς τοῦτο τὸ πλοῖον;

— Ναί, εἰς τοῦτο τὸ πλοῖον. Ὁ υἱός μου εἶναι ἄρρωστος, καὶ οἱ ἰατροὶ παρήγγειλαν νὰ μὲν δεμένους εἰς σανίδα, καθὼς τὸν βλέπετε. Διὰ νὰ μὴ βαρύνηται τὸν περιφέρω εἰς τοῦτο τὸ σκάφος. Τὰ κυνάρια καὶ ὁ πίθηξ σου θὰ παραστάουν διὰ τὸν Ἄρθουρ, καὶ ὁ Ἄρθουρ θ' ἀντιπροσωπεύῃ τῶν θεατῶν τὸ κοινόν. Σὺ δὲ, καλὸν παιδίον, ἂν θέλῃς θὰ μᾶς παίξης ἄρπαν ἐνίοτε. Οὕτω θὰ μᾶς γίνῃς χρήσιμος, καὶ ἡμεῖς πάλιν ἴσως δὲν θὰ σ' εἴμεθα ὅλως ἀνωφελεῖς. Δὲν θὰ ἔχῃς καθ' ἡμέραν νὰ ζητῇς θεατὰς, πρᾶγμα ὅχι τόσον εὐκόλον διὰ παιδίον τῆς ἡλικίας σου.

Εἰς τὸ πλοῖον! Ποτὲ δὲν ἤμην εἰς πλοῖον, καὶ πάντοτε ἔτρεφον τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην. Θᾶξων εἰς πλοῖον, εἰς ποταμόν! Τί εὐτυχία!

Αὕτη ἡ σκέψις πρῶτη ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν μου καὶ τὸν ἐθάμβωσε. Ὅποιον ὄνειρον!

Ὅλιγα δευτερόλεπτα ἤρκεσαν ὅπως ἐννοήσω

πόσον εὐτυχὴς ἦτον δι' ἐμὲ ἡ πρότασις αὕτη, καὶ πόσον γενναία ἡ προτεινούσα.

Καὶ λαβὼν τῆς κυρίας τὴν χεῖρα, τὴν ἐφίλησα.

Ἐφάνη δ' εὐαρεστηθεῖσα ἐκ τοῦ δείγματός τούτου τῆς εὐγνωμοσύνης μου, καὶ συμπαθῶς, σχεδὸν περιπαθῶς, μοι ἐθώπευσε, πολλάκις τὸ μέτωπον διὰ τῆς χειρός.

— Καλὸν παιδίον! εἶπε.

Ἐπειδὴ δὲ μοι εἶχε ζητήσει νὰ παίξω ἄρπαν, ἐνόμισα ὅτι δὲν ἔπρεπε ν' ἀργήσω ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς. Ἐὰν ἔσπευδον, θ' ἀπεδείκνυον μέχρι τινὸς τὴν προθυμίαν καὶ συγχρόνως καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μου.

Ἐλαβον λοιπὸν τὸ μουσικὸν ὄργανόν μου, ἐκάθησα εἰς τὴν ἄκραν τῆς πρύμνης, καὶ ἤρχισα νὰ παίξω.

Συγχρόνως δ' ἡ κυρία ἔφερεν εἰς τὰ χεῖλη τῆς μικρὰν ἀργυρὰν σφυρίκτραν, καὶ ἐσύριξε τόνον δξύν.

Τότε ἀμέσως ἔπαυσα παίζων, ἀπορῶν διατὶ ἐσύριξεν ἴσως διὰ νὰ μοι εἰπῇ ὅτι κακῶς ἔπαιζον καὶ ὅτι πρέπει νὰ παύσω;

Ὁ δ' Ἄρθουρ, ὅστις ἔβλεπεν ὅ, τι συνέβαινε περίξ του, ἐνόησε τὴν ἀνησυχίαν μου.

— Ἡ μήτηρ ἐσύριξεν, εἶπε, διὰ νὰ κινήσωσι πάλιν οἱ ἵπποι.

Καὶ τῷ ὄντι τὸ σκάφος, μακρυνθὲν τῆς ὄχθης, ἤρχισε πλέον εἰς τὰ ἤσυχα ὕδατα τῆς διώρυγος καθ' ὅσον οἱ ἵπποι τὸ ἔσυρον· τὸ ὕδωρ ἐπάφλαζεν εἰς τὴν τρόπιν, καὶ ἐκατέρωθεν τὰ δένδρα ἔφρουγον ὀπίσω ἡμῶν, φωτιζόμενα ὑπὸ τῶν ἀκτίων τοῦ δύνοντος ἡλίου.

— Θέλεις νὰ παίξης; ἠρώτησεν ὁ Ἄρθουρ.

Καὶ δι' ἐνόη νεύματος τῆς κεφαλῆς τὴν μητέρα του καλέσας πλησίον του, ἔλαβε τὴν χεῖρά τῆς καὶ τὴν ἐκράτει εἰς τὰς ἐδικὰς του, ἐν ὧν ἐγὼ ἔπαιζον ὅλας τὰς μελωδίας, ὅσας μοι εἶχε διδάξει ὁ κύριός μου.

[Ἐπειτὰ συνέζητα]

Γινῶμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δουκὸς

ΔΕ-ΛΛ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωχιού.]

438.

Ἐπάρχει εὐγνωμοσύνη τῆς ζωῆς, δι' ἧς οὐχὶ μόνον ἀνταποδίδομεν τὴν εὐεργεσίαν, ἀλλὰ καὶ ὀφειλέτας πρὸς ἡμᾶς ἀναδεικνύομεν τοὺς εὐεργέτας ἡμῶν, τὸ πρὸς αὐτοὺς ἡμέτερον χρέος ἀνταποδίδοντες.

439.

Δὲν ἠθελεν ὁ ἄνθρωπος ἐκθύμως ἐπιθυμεῖ τι, ἐὰν ἀκριβῶς ἐγίνωσκε τὸ τί ἐπιθυμεῖ.

440.

Τῶν πλείστων γυναικῶν δὲν ἀπτεται ἡ φιλία, διότι οὐδεμίαν ἐξ αὐτῆς τέρψιν καρποῦνται ὅσαι ἔρωτος μετέλαβον.